ORTODOKSİA

Ahlakî ve dinî resale

Müdiri mes'ul
MELETİOS LUKAKİS

Mahal idare
FENER RUM PATRİKHANES

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

Περιοδικὸν ἠθικοθρησκευτικὸν

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ

† Ο ΧΡΙΣΤΟΥΠΟΛΕΩΣ ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ἔτος ΙΒ' — ΚΠολις. — Δεκέμβριος 1937. — Τεῦχος 12.

† ΒΕΝΙΑΜΙΝ

ΕΛΕΩι ΘΕΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΝΕΑΣ ΡΩΜΗΣ, ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ

Παντὶ τῷ πληρώματι τῆς Ἐκκλησίας χάριν καὶ εἰρήνην παρὰ τοῦ γεννηθέντος Σωτῆρος Χριστοῦ.

Πόθῳ πατρικῷ προσαγορεύομεν καὶ πάλιν καὶ εὐλογοῦμεν ὑμᾶς, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, εὐαγγελιζόμενοι μετὰ τοῦ ἀγγέλου τῆς Βηθλεὲμ τὴν χαρὰν τὴν μεγάλην τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν· «Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε. Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε. Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε».

Γεννᾶται σήμερον ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον ἵνα τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον πρὸς τὸν Θεὸν ἐπαναγάγῃ. Γεννᾶται ὁ Προαιώνιος ἵνα τὸ ἐφήμερον πρὸς τὸ αἰώνιον ἐπανασυνδέσῃ. Γεννᾶται ὁ Λυτρωτὴς τοῦ κόσμου ἵνα τὴν ζωὴν ἡμῶν ἁγιάσῃ καὶ τὴν ἐλπίδα ἡμῶν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἀποκαταστήσῃ

Διέλθωμεν τοίνυν νοερῶς ἕως Βηθλεὲμ καὶ ἴδωμεν τὸ ρῆμα τὸ γεγονός, ὃ ἄγγελος Κυρίου ἐλάλησε πρὸς τοὺς ποιμένας τοὺς ἀγραυλοῦντας καὶ φυλάσσοντας φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν· Ἐφοβήθη ὄντως ὁ περιούσιος λαὸς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἵνα πλησιάσῃ πρὸς τὸν Θεὸν ὅπως μὴ ἀποθάνῃ καὶ ὁ μέγας προφήτης Ἠσαΐας κατελήφθη ὑπὸ τρόμου ὅτι ἄνθρωπος ὢν τὸν Βασιλέα Κύριον Σαβαὼθ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ εἶδε. Ἀλλ' ἡμεῖς μὴ φοβηθῶμεν, ὅτι οὐχὶ ἐν δόξῃ νῦν οὐδὲ ἐν θυμῷ ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐν τῷ κόσμῳ παρίσταται, ἀλλ' ὡς βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν φάτνῃ, περιβεβλημένον τὴν φύσιν ἡμῶν καὶ τὰς ἀδυναμίας ἡμῶν καὶ ἀθλιότητα μείζονα τῆς ἀθλιότητος ἡμῶν. Ἐκάλυψεν οὕτω τὸ θάμβος καὶ τὴν λάμψιν τὴν προκαλοῦσαν τὸν φόβον καὶ ἀπεκάλυψεν ἡμῖν τὴν ἄπειρον Αὐτοῦ ἀγαθότητα, πρὸς ἣν θαρρούντως δυνάμεθα νὰ πλησιάσωμεν.

Προσέλθωμεν πρὸς τοῦτο τὸ Βρέφος, προσέλθωμεν κομίζοντες Αὐτῷ ἀντὶ θησαυρῶν, οὓς προσήνεγκον Αὐτῷ οἱ ἀπὸ ἀνατολῶν μάγοι, τὰς εὐχαριστίας, τὴν ἄπειρον εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν ἔνθερμον δοξολογίαν ἡμῶν. Ἡ ψυχὴ καὶ ἡ καρδία ἡμῶν, ἥτις κατὰ τὴν ἱερὰν ταύτην στιγμὴν μυχιαίτατα αἰσθάνεται ὅτι δὲν συνέχει πλέον ἡμᾶς ὁ δεσμὸς τῆς ἀρᾶς καὶ ὅτι ἐσμὲν καὶ πάλιν τέκνα τοῦ Οὐρανίου Πατρός, σκιρτησάτω ἐκ τῆς χαρᾶς καὶ ἀντλησάτω παραμυθίαν καὶ στήριξιν ἐν ἑαυτῇ. Παρὰ τῇ Φάτνῃ τῇ μαρτυρούσῃ τρανῶς τὴν ἄκραν ταπείνωσιν καὶ πτωχείαν τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου τοῦ Θεοῦ, λάβωμεν ἀπόφασιν ὅπως ζήσωμεν κατὰ τὴν θέλησιν Αὐτοῦ καὶ οὐχὶ κατὰ τὰ διανοήματα καὶ τὰς ἐπιθυμίας τῆς πονηρᾶς ἀνθρωπίνης φύσεως ἡμῶν. Ἐκεῖνος πλούσιος ὢν ἐπτώχευσε δι' ἡμᾶς μέχρι καὶ τοῦ μὴ ἔχειν ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ: «αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσιν, ἔλεγε πρὸς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ, τοὺς Ἀποστόλους, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ». Ἦτο πραγματικότης, ἥτις ἤρξατο ἀπ' αὐτῆς τῆς Γεννήσεως Αὐτοῦ.

Τὴν ἄκραν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν φιλανθρωπίαν καὶ συγκατάβασιν καθορῶντες ἐπιμαρτυρήσωμεν καὶ ἡμεῖς ἰδιαιτέρως κατὰ τὰς ἁγίας ταύτας ἡμέρας καὶ ἑορτὰς τῆς εὐσεβείας ἡμῶν τὸ φιλάνθρωπον καὶ τὸ φιλάδελφον τῆς Χριστιανικῆς συνειδήσεως καὶ διαθέσεως ἡμῶν, ἐξαιρετικώτερον κατ' αὐτὰς ἀσκοῦντες τὰ ἔργα τῆς εὐποιΐας καὶ τῆς ἐλεημοσύνης πρὸς πάντας ἀνθρώπους. Πτωχεύσωμεν καὶ ἡμεῖς διὰ τοὺς πεινῶντας καὶ γυμνοὺς καὶ ἐν παντοίαις κακουχίαις εὑρισκομένους ἀδελφοὺς ἡμῶν, θησαυρίζοντες ἑαυτοῖς θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς οὔτε βρῶσις ἀφανίζει καὶ κλέπται οὐ διορύσσουσιν οὐδὲ κλέπτουσιν. Ἡ δυστυχία καὶ ἡ ἀθλιότης ὑπερεπλεόνασαν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ διὰ τοῦτο καθῆ-

κον ἡμῶν ἐστὶν ἵνα ἐν ὀνόματι Ἐκείνου, Οὗτινος τὴν κατὰ σάρκα δι᾽ ἡμᾶς Γέννησιν ἑορτάζομεν σήμερον, ἐπέλθωμεν ἀρωγοὶ καὶ ἐπίκουροι εἰς τοὺς πενομένους ἀδελφοὺς ἡμῶν καὶ ἀλείψωμεν τοὺς πόνους αὐτῶν τῷ τῆς φιλανθρωπίας μύρῳ.

Ταῦτα ἐν ἀγάπῃ πατρικῇ, τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ καὶ πεπεριπόθητα, προσαγορεύοντες ἐπὶ ταῖς ἁγίαις καὶ χαρμοσύνοις ἑορταῖς, ἐπευχόμεθα ὅπως ὁ Κύριος δῷ διελθεῖν ὑμᾶς ταύτας ἐν ὑγείᾳ καὶ χαρᾷ. Αὐτὸς δωρήσαιτο καὶ τὸν νέον ἐνιαυτὸν ὑμῖν καὶ τοῖς οἴκοις ὑμῶν καὶ τῷ κόσμῳ παντὶ φορὸν πάσης εὐημερίας καὶ εὐοδώσεως, ἑδραιῶν κατ᾽ αὐτὸν πλήρως τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εἰρήνην, καὶ κρατύνων τὴν ἀμοιβαίαν πάντων συναντίληψιν ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ.

Ἡ χάρις τοῦ κατὰ σάρκα Γεννηθέντος Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τῆς πατρικῆς ἡμῶν εὐλογίας εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν, καὶ τὸ ἔλεος Αὐτοῦ προφθάνοι ὑμᾶς ἐν πᾶσι τοῖς βιωτικοῖς ὑμῶν ἔργοις.

Χριστούγεννα 1937.

† **Ο ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ** διάπυρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὑμῶν.

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΔΙΑ ΜΕΣΟΥ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ἡ Γέννησις καὶ ἡ Βάπτισις τοῦ Κυρίου θεωροῦνται καὶ εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων καὶ σεβασμιωτέρων ἑορτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ δὴ προγενεστέρα μὲν ἡ πρώτη, ἡ ***Βάπτισις***, μεταγενεστέρα δέ πως ἡ δευτέρα, ἡ ***Γέννησις.*** Μαρτυρίαν ἑορτασμοῦ τῆς Βαπτίσεως τοῦ Κυρίου προσάγει πρῶτος Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς († 215) πληροφορῶν ὅτι οἱ περὶ τὸν αἱρεσιάρχην Βασιλείδην, ἀκμάσαντα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἑώρταζον· τὴν Βάπτισιν τοῦ Χριστοῦ ὡς συμβολίζουσαν τὴν ἔναρξιν τοῦ δημοσίου Αὐτοῦ βίου, ἑώρταζον δὲ αὐτὴν τὴν 6ην ἢ καὶ τὴν 10 Ἰανουαρίου. Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐπεκταθὲν σὺν τῷ χρόνῳ, παρουσίασεν Ἐκκλησίας τινὰς τῆς Ἀνατολῆς (Παλαιστίνης καὶ Αἰγύπτου), τελούσας πανηγυρικῶς τὴν ἑορτὴν ταύτην κατ᾽ ἔτος, καὶ μάλιστα ὡρισμένως τὴν 6ην Ἰανουαρίου. Διατί προετιμήθη ἡ ἡμερομηνία αὕτη, ἄγνωστον. Εἶναι ὅμως ἀνάγκη νὰ προσθέσωμεν ὅτι ὁ πανηγυρικὸς οὗτος ἑορτασμὸς τῆς ἐν λόγῳ ἡμέρας, εἶχεν εὐρύτερον τὸν χαρακτῆρα, διότι ἐτελεῖτο εἰς ἀνάμνησιν γενικῶς ***τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου***, ὑπὸ τὴν ***ἐπιφάνειαν*** δὲ ταύτην ὑπενοεῖτο τὸ συναμφότερον, ***ἥ τε Γέννησις καὶ ἡ Βάπτισις τοῦ Χριστοῦ.*** Ἐντεῦθεν δὲ καὶ αἱ λέξεις ***Ἐπιφάνεια*** καὶ ***Θεοφάνεια*** ὑπεσήμαινον ἀρχικῶς καὶ ταύτην καὶ ἐκείνην καὶ μόνον ἀργότερον (τέλη Δ´ αἰῶνος) ἤρ-

ξαντο ἀποδιδόμεναι ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Βάπτισιν τοῦ Κυρίου. «Ἀλλὰ διὰ ποῖον λόγον, ἐρωτᾷ καὶ ὁ ἱ. Χρυσόστομος, ὀνομάζεται ***Ἐπιφάνεια*** ὄχι ἡ ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη, ἀλλ' ἡ ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν ἐβαπτίσθη ὁ Χριστός; Ἐπειδὴ ἐγένετο Οὗτος φανερὸς εἰς ὅλους ὄχι ὅταν ἐγεννήθη, ἀλλ' ὅταν ἐβαπτίσθη· διότι μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς βαπτίσεως Αὐτοῦ ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς πολλούς».

*
* *

Ἄλλως ὅμως εἶχε τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ Δύσει. Ἀνεξαρτήτως δηλ. καὶ ἀσχέτως πρὸς τὸν ἑορτασμὸν τῆς Βαπτίσεως, μεταδοθέντα καὶ εἰς αὐτὴν ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς, ἐν τῇ Δύσει ἐπανηγυρίζετο ὡς ***ἰδιαιτέρα ἑορτὴ*** ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ ἤδη ἀπὸ τῶν μέσων, ἴσως καὶ προγενέστερον, τοῦ Δ' αἰῶνος.—Ἡ συνήθεια δὲ αὕτη ἐξηπλώθη ἀπὸ τῆς Δύσεως εἰς τὴν Ἀνατολὴν κατὰ τὸ β' ἥμισυ τοῦ Δ' αἰῶνος.

Γρηγόριος ὁ Θεολόγος († 389) ἐξεφώνησε λόγον «***εἰς τὰ Θεοφάνεια εἴτουν Γενέθλια***» τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ἐπεξηγῶν δὲ τὰς λέξεις ταύτας τονίζει; «λέγεται γὰρ ἀμφότερα, δύο κειμένων προσηγορικῶν ἑνὶ πράγματι· ἐφάνη γὰρ Θεὸς ἀνθρώποις διὰ γεννήσεως.... ἵνα ρεύσαντας ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ εὖ εἶναι διὰ κακίαν, πρὸς αὐτό, πάλιν ἐπαναγάγῃ διὰ σαρκώσεως· ὄνομα δὲ τῷ φανῆναι μὲν ***Θεοφάνεια***, τῷ δὲ γεννᾶσθαι ***Γενέθλια***». Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καὶ ἐκ τῆς καθόλου ἀναγνώσεως ὅλου τοῦ λόγου τοῦ ἱ. Γρηγορίου, ἔνθα οὐδεμία γίνεται μνεία περὶ συνεορτασμοῦ καὶ τῆς Βαπτίσεως τοῦ Κυρίου, πείθεταί τις ὅτι καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως εἶχεν ἤδη εἰσαχθῇ ὡς ἰδιαιτέρα ἑορτὴ ἡ Γέννησις. Τοῦτο δὲ ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐξ ὅσων ἐπιφέρει ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ ὁ αὐτὸς ἱ. πατὴρ — «*μικρὸν μὲν οὖν ὕστερον ὄψει καὶ καθαιρόμενον Ἰησοῦν ἐν τῷ Ἰορδάνῃ τὴν ἐμὴν κάθαρσιν*» — ὑπονοῶν τὸν μετά τινας ἡμέρας (6 δηλ. Ἰανουαρίου), ἑορτασμὸν τῆς Βαπτίσεως τοῦ Χριστοῦ, ἔγραψε δὲ καὶ ἰδιαίτερον πανηγυρικὸν λόγον ***εἰς τὰ ἅγια φῶτα τῶν Ἐπιφανείων.***

Σαφέστερον ἐκφράζεται ὁ ἱ. Χρυσόστομος ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ εἰς τὴν ***Γενέθλιον ἡμέραν*** τοῦ Σωτῆρος, τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησεν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῷ 386, εἰπὼν — κατ' ἐλευθέραν παράφρασιν τοῦ κειμένου — τὰ ἑξῆς: «Πρὸ πολλοῦ ἐπεθύμουν νὰ ἴδω ταύτην τὴν ἡμέραν καὶ ὄχι ἁπλῶς νὰ ἴδω, ἀλλὰ μαζὺ μὲ τόσον πλῆθος καὶ πάντοτε ηὐχόμην νὰ εἴμεθα τόσον πολυάριθμοι οἱ θεαταί, ὅσον εἶνε δυνατὸν νὰ ἴδῃ κανεὶς αὐτὴν τὴν στιγμήν. Τοῦτο λοιπὸν ἐπραγματοποιήθη καὶ ἔλαβε τέλος. Ἂν καὶ δὲν εἶνε ἀκόμη, ὡς γνωστόν, ***δέκα ἔτη***, ἀφ' ὅτου μᾶς ἔχει γείνῃ ἡ ἡμέρα αὕτη γνωστὴ καὶ φανερά, ἀλλ' ὅμως εἰς τόσην ἀκμὴν ἔφθασε διὰ τῆς προθυμίας σας, ὡσὰν νὰ μᾶς παρεδόθη ἔκπαλαι καὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν. Ὅθεν δὲν θὰ ἔσφαλλέ τις ἐὰν ὀνομάσῃ αὐτὴν ***νέαν*** καὶ συγχρόνως ***ἀρχαίαν***, νέαν μέν, διότι προσφάτως ἔγεινε γνωστὴ εἰς ἡμᾶς, παλαιὰν δὲ καὶ ἀρχαίαν, διότι συγκατελέχθη ταχέως μὲ τὰς ἀρχαίας καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ αὐτὸ μὲ ἐκείνας μέτρον ἡλικίας. Διότι καθὼς τὰ εὐγενῆ σφριγηλὰ φυτὰ (ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνα μόλις κατατίθενται εἰς τὴν γῆν εὐθὺς ὑψώνονται πολὺ καὶ βρίθουσιν ἀπὸ καρπούς), τοιουτοτρόπως καὶ ἡ ἡμέρα αὕτη (= ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ), ἀπὸ μὲν τοὺς κατοίκους τῆς Δύσεως ***πρὸ πολλοῦ*** γνωριζομένη, πρὸς ἡμᾶς δὲ κομισθεῖσα ***τώρα καὶ ὄχι πρὸ πολλῶν ἐτῶν***, τόσον ἀνεπτύχθη διὰ μιᾶς καὶ τόσον ἔφερε τὸν καρπόν, ὅσον δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ἴδῃ κανείς, ἐπειδὴ οἱ μὲν αὐλόγυροί μας ἐπληρώθησαν, ἡ δὲ ἐκκλησία ὅλη στενοχωρεῖται ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν προστρεξάντων».

Οὐδεμία λοιπὸν ἀμφιβολία ὑπολείπεται ὅτι καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀντιοχείας,

ἤδη ἀπὸ τοῦ 378 ἐκράτει ἡ συνήθεια τοῦ ἰδιαιτέρου ἑορτασμοῦ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, καίτοι οὐχὶ ἄνευ σχολίων καὶ παρεξηγήσεων. «Γνωρίζω καλῶς — προσθέτει ὁ ἱ. Χρυσόστομος — ὅτι πολλοὶ ἀκόμη καὶ τώρα μεταξύ των ἀμφισβητοῦσιν, ἄλλοι μὲν ἐγκαλοῦντες, ἄλλοι δὲ ἀπολογούμενοι καὶ ὅτι πολὺς περὶ τῆς ἡμέρας ταύτης, (τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ), γίνεται πανταχοῦ λόγος, ἄλλων μὲν μεμφομένων ὅτι νέα τις εἶνε καὶ πρόσφατος αὕτη καὶ ὅτι τώρα ἔχει εἰσαχθῇ, ἄλλων δὲ ἀπολογουμένων ὅτι παλαιὰ καὶ ἀρχαία εἶνε, ἐπειδὴ οἱ προφῆται ἤδη προεῖπον περὶ τῆς γεννήσεως Αὐτοῦ καὶ ***πρὸ πολλοῦ εἰς τοὺς ἀπὸ Θράκης μέχρι Γαδείρων*** κατοικοῦντας ἔχει γείνη ὁλοφάνερος καὶ ἐπίσημος». Ἐντεῦθεν καὶ ἄλλη μαρτυρία ἐκ μέρους τοῦ ἱ. Χρυσοστόμου, ὅτι ἡ ἑορτὴ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ***πρὸ πολλοῦ*** ἔχει καταστῇ ἐπίσημος εἰς τοὺς ἀπὸ Θράκης ***(εἰς περιφέρειαν πλησίον τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως)*** μέχρι Γαδείρων ***(μέχρι τῶν Ἡρακλείων Στηλῶν).***

Ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τὸ αὐτὸ ἐγένετο κατὰ τὰ τέλη τοῦ Δ' αἰῶνος, καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις ὀλίγον ἀργότερον, καὶ γενικῶς δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα εἶχεν ἐπικρατήσῃ καὶ ἐν Ἀνατολῇ τὸ ἐκ τῆς Δύσεως ἐξαπλωθὲν ἔθιμον τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅλως ***ἰδιαιτέρως*** καὶ ὅλως ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς Βαπτίσεως Αὐτοῦ, ὅπερ καὶ ἔκτοτε ἰσχύει μέχρι σήμερον Ἐξαίρεσιν ἀπετέλεσε καὶ ἀποτελεῖ μέχρι σήμερον ἡ Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία, τηροῦσα τὴν ἀρχαιοτάτην συνήθειαν τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς ***Ἐπιφανείας τοῦ Κυρίου*** — τὴν 6ην Ἰανουαρίου — ὑπονοοῦσα ὅμως ὑπὸ ταύτην τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, τὴν Προσκύνησιν τῶν Μάγων καὶ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς Τριαδικῆς Θεότητος ἐν τῷ Ἰορδάνῃ. Τὸ αὐτὸ φαίνεται ἰσχύει καὶ παρὰ τοῖς Ἀβυσσινοῖς καὶ Κόπταις.

*
* *

Ἀπὸ τῆς Δύσεως εἰς τὴν Ἀνατολὴν εἰσχωρήσασα ἐπεκράτησε καὶ ἡ ἡμερομηνία τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, δηλ. ἡ ***25 Δεκεμβρίου.***

Γενικῶς παρατηροῦμεν ὅτι οὐδὲν τὸ ὡρισμένον σημειοῦται ἐν τοῖς ἱ. Εὐαγγελίοις σχετικῶς πρὸς τὸν χρόνον (ἔτος, μῆνα, ἡμέραν) τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου. Εἶνε ἀληθές, ὅτι παρὰ τῷ εὐαγγ. Λουκᾷ ἡ ἀφήγησις τῶν σχετικῶν προχωρεῖ ἀναλυτικώτερον καὶ σαφέστερον, εἰς τοῦτο δὲ βασιζόμενοι καὶ οἱ περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολούμενοι ἐζήτησαν νὰ κατοχυρώσωσι τὰς ἀπόψεις αὐτῶν, παραμένει ὅμως καὶ πάλιν θεολογούμενον ζήτημα, ἐὰν δηλ. ὁ Κύριος ἡμῶν ἐγεννήθη τῷ 754 ἢ τῷ 748 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης (ὡς ἐχρονολόγουν τότε) καὶ κατὰ ποῖον μῆνα, αὐτὸν ἢ ἐκεῖνον. Ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει — ἵνα ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ἡμέτερον θέμα — ἐκράτησεν ἀνέκαθεν ἐν τῇ Δύσει καὶ ἐκεῖθεν ἐπεβλήθη καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἡ 25 Δεκεμβρίου ὡς ἡμέρα ἑορτασμοῦ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ.

Τινὲς θέλοντες νὰ δικαιολογήσωσι τὴν Δύσιν λέγουσιν ὅτι ἐν Ρώμῃ, ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ, ἑωρτάζετο κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην πανηγυρικῶς ἡ ἑορτὴ τοῦ Ἀνικήτου Ἡλίου καὶ ὅτι ἀκριβῶς ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης πρὸς καταπολέμησιν τούτου ὑποκατέστησε τὴν μεγάλην ἐκείνην ἐθνικὴν ἑορτὴν δι' ἔτι μεγαλειτέρας χριστιανικῆς ἑορτῆς, τοποθετήσασα εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἡλίου αὐτὸ τὸ πραγματικῶς Ἀνέσπερον Φῶς, τὸν Σωτῆρα Χριστόν. Ἄλλοι ἀναφέρονται εἰς γνώμην τοῦ Ἱππολύτου († 236) καθορίσαντος θεωρητικῶς τὴν 25 Δεκεμβρίου ὡς ἡμέραν γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἄλλοι ἐπικαλοῦνται τὸν ἱ. Χρυσόστομον προσπαθήσαντα νὰ ἀποδείξῃ ὅτι, ἐπειδὴ ἡ Ἐλισάβετ, ἡ μήτηρ τοῦ Προδρόμου, συνέλαβε κατὰ τὸν καιρὸν τῆς Σκηνοπηγίας

συμπίπτοντα πρὸς τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Γορπιανοῦ (τέλη Σ/βρίου), ἡ δὲ Παρθένος Μαρία ἔλαβε τὴν ἀγγελίαν τῆς συλλήψεως μετὰ ἓξ μῆνας (τέλη Μαρτίου), ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ ἐγένετο περὶ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Δίου (Δ/βρίου). Καὶ ἄλλοι ἄλλως. Ἀλλ' εἴτε δι' αὐτὸν εἴτε δι' ἐκεῖνον τὸν λόγον ὡρίσθη ἡ 25 Δεκεμβρίου, αὕτη ἐγένετο ἀποδεκτὴ πανταχοῦ, σχετικῶς δὲ ποιοῦνται λόγον καὶ αἱ κατὰ τὰ τέλη τοῦ Δ' ἢ ἀρχὰς τοῦ Ε' αἰῶνος συνταχθεῖσαι Ἀποστολικαὶ Διαταγαὶ ὁρίζουσαι: «Τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν φυλάσσετε, ἀδελφοί, καὶ πρώτην γε τὴν ***Γενέθλιον***, ***ἥτις ὑμῖν ἐπιτελείσθω εἰκάδι πέμπτῃ τοῦ δεκάτου μηνὸς*** Δεκεμβρίου».

*
* *

Ὡς ἐλέχθη καὶ ἀρχικῶς ἡ ἡμέρα τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ μίαν τῶν σεβασμιωτέρων ἑορτῶν τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, καὶ δὴ καὶ τὴν «***μητρόπολιν πασῶν τῶν ἑορτῶν***», κατὰ τὸν ἱ. Χρυσόστομον. «Πλησιάζει ἑορτή, λέγει, ἥτις εἶνε ἡ τιμιωτάτη καὶ φρικωδεστάτη ἀπὸ ὅλας τὰς ἑορτάς, τὴν ὁποίαν δὲν θὰ ἡμάρτανέ τις ἐὰν ὠνόμαζε ***μητρόπολιν ὅλων τῶν ἑορτῶν***. Ποία δὲ εἶνε αὕτη; Ἡ ἑορτὴ τῆς κατὰ σάρκα Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἐκ τῆς γεννήσεως ταύτης ἔλαβον τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ὑπόθεσιν τὰ Θεοφάνεια, καὶ τὸ Πάσχα τὸ ἱερόν, καὶ ἡ Ἀνάληψις καὶ ἡ Πεντηκοστή. Διότι ἐὰν δὲν εἶχε γεννηθῇ κατὰ σάρκα ὁ Χριστός, δὲν ἤθελε βαπτισθῇ, ἑπομένως δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἡ ἑορτὴ τῶν Θεοφανείων· οὔτε ἤθελε σταυρωθῇ, ἑπομένως δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα· οὔτε ἤθελε καταπέμψῃ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἑπομένως δὲν θὰ ὑπῆρχεν ἡ ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς. Ὥστε ἀπὸ τὴν γέννησιν, ὡς ἀπό τινα πηγήν, μᾶς προῆλθον αἱ ἑορταὶ αὗται, ὡς ρεύματα ποταμῶν διάφορα».

Τὸ μέγα τοῦτο καὶ ὑπερφυὲς μυστήριον τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως, τὰ ***Χριστούγεννα***, ἑορτάζομεν καὶ σήμερον, «τὴν ἐπιδημίαν Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἵνα πρὸς Θεὸν ἐνδημήσωμεν» κατὰ τὸν ἱ. Γρηγόριον. Σπεύσωμεν εἰς προσκύνησιν τοῦ Θείου Βρέφους τῆς Βηθλεὲμ ψάλλοντες ἐν χορῷ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας ἁπάσης:

« Δεῦτε ἴδωμεν πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός·
» ἀκολουθήσωμεν λοιπόν, ἔνθα ὁδεύει ὁ Ἀστήρ,
» μετὰ τῶν Μάγων Ἀνατολῆς, τῶν Βασιλέων.
» Ἄγγελοι ὑμνοῦσιν ἀκαταπαύστως ἐκεῖ.
» Ποιμένες ἀγραυλοῦσιν ᾠδὴν ἐπάξιον,
» Δόξα ἐν Ὑψίστοις, λέγοντες τῷ σήμερον ἐν σπηλαίῳ τεχθέντι
» ἐκ τῆς Παρθένου καὶ Θεοτόκου, ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας.

25 Δ/βρίου 1937. † ***ὁ Σάρδεων Γερμανός.***

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου καὶ τέλος).

Ἡ ἀμοιβαία προσέγγισις τῶν χριστιανῶν, κατὰ τὴν ὀρθὴν ἀντίληψιν τοῦ André de Lilienfeld, προτέρα πάσης ἀποπείρας πρὸς ἕνωσιν, εἶναι ἡ νέα σκέψις, ἡ ὁποία δεσπόζει σήμερον. Νὰ μελετηθῶσι διὰ νὰ γνωρισθῶσι, νὰ γνωρισθῶσι διὰ νὰ ἀγαπηθῶσι, νὰ ἀγαπηθῶσι διὰ νὰ ἑνωθῶσιν: ἰδοὺ τὸ νέον σύμβολον ὅλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἀφιέρωσαν τὸν καιρόν των καὶ τὴν καρδίαν των εἰς τὸ μέγα ἔργον τῆς ἑνώσεως 27).

Τὴν ἀνάγκην ταύτην τῆς διὰ τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης προετοιμασίας τοῦ ἐδάφους ἀνεγνώρισαν ὅλοι ὅσοι κατενόησαν τὸ δύσκολον τῆς λύσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς διαιρέσεως. Ὁ κ. Ἀμ. Ἀλιβιζᾶτος, καθηγητὴς τῆς Θεολογίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ὀρθῶς ἐτόνισεν ὅτι τὸ σπουδαιότερον μέσον τῆς διευκολύνσεως τῆς ἑνώσεως εἶναι τὸ σπουδάζειν καὶ ἐννοεῖν ἀλλήλους καὶ μελετᾷν τὰς δυσκολίας ἑκατέρωθεν 28).

Ὑπὸ τοιούτους βεβαίως ὅρους εὐνόητον εἶναι ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνεννοήσεως δὲν δύναται νὰ λυθῇ πρὸς τὸ παρόν. Ἡ λύσις του ἀνήκει εἰς τὸ μέλλον. Ἡ ἐργασία τῆς ἑνώσεως, ὡς παρετηρήθη, πρέπει νὰ εἶναι ὑπομονητικὴ καὶ ταπεινή. Ὁ καιρὸς τοῦ θερισμοῦ δὲν ἦλθεν· οἱ ἐργάται τῆς ἑνώσεως πρέπει νὰ ἐργασθῶσιν ὑπομονητικῶς τὴν γῆν, εἰς τὴν ὁποίαν, εἰς καλυτέρας ἡμέρας, ἄλλοι, εὐτυχέστεροι ἡμῶν, θὰ ρίψουν τὸν σπόρον 29).

Πολλοὶ ἐν τούτοις, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρώτη ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία κατὰ τρόπον «προδίδοντα ἐπιδεικτικὴν καὶ δύσθυμον ἀποδοκιμασίαν» 30) ἀπέφυγε πάντοτε καὶ ἠρνήθη νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν παγχριστιανικὴν κίνησιν, διατηροῦν ἐπιφυλάξεις τινὰς ὅσον ἀφορᾷ τὸ νόμιμον μιᾶς

---

27) Pour l'union, ch. I, *Irenikon*, II, No. 10, collect. 1927, p. 20, Rev. Apologétique. Paris, t. XLV, 1927. Sept. No. 504 p. 312. Πρὸ τοῦ νὰ ὁμιλῶμεν περὶ κατορθωτῆς ἑνώσεως, πρέπει νὰ κρημνίσωμεν τὸν παχὺν τοῖχον τῶν ἀγνοιῶν, τῶν προλήψεων καὶ τῶν ἀντιπαθειῶν· εἶναι μία ἐργασία μακρᾶς πνοῆς, ψυχολογίας τῆς καρδίας καὶ πεφωτισμένης ἀπολογητικῆς.

28) Ἐν Λονδίνῳ ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς 1600ῆς ἐπετείου τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ οἰκουμ. Συνόδου, ***Ἑρμουπόλεως Νικολάου***: Αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τοῦ ἀοιδίμου πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Φωτίου, Λονδῖνον-Στοκχόλμη, Ἀλεξ. 1930, σ. 71.

29) « *Stamboul* », Constantinople, Jeudi 6 Février 1930, L'union des églises (confér.).

30) Ἡ νέα πολιτικὴ τοῦ Βατικανοῦ. ***Ἐκκλησία***. Ἀθῆναι, 23 Μαρτίου 1929, ἀρ. 12.

κοινωνικῆς συνεργασίας τῶν ἐκκλησιῶν καθ' ὃν χρόνον χωρίζουν αὐτὰς τὸ δόγμα καὶ ἡ διδασκαλία. Κατὰ τὴν ἄποψίν των ἡ ἐπὶ τῶν δευτέρων συμφωνία εἶναι ἀπαραίτητος προϋπόθεσις πάσης ἄλλης τοιαύτης. Ὅλη ἡ σκέψις των δύναται νὰ συνοψισθῇ εἰς τὴν φρᾶσιν τοῦ David Lathoud: «ἡ ἀληθὴς ἐκκλησία δὲν ἐμφανίζεται εἰς τὸν κόσμον ὡς ἀδιαφοροῦσα διὰ τὰς ἀμφιβολίας καὶ τὰς ἐλευθέρας γνώμας· ἡ δογματικὴ ἐγγύησις εἶναι ἓν τῶν σημάτων της» 31). Εἰδικώτερον ἡ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου γνώμη τῆς ἐπισήμου Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐκτίθεται εἰς τὴν ἐγκύκλιον Πίου τοῦ ΙΑ' «περὶ καλλιεργείας ἀληθοῦς χριστιανικῆς ἑνότητος», εἰς τὴν ὁποίαν ρητῶς λέγεται ὅτι «εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐννοηθῇ κοινωνία μεταξὺ τῶν πιστῶν, ἐὰν οὗτοι εἶναι ἐλεύθεροι νὰ ἀκολουθῇ ἕκαστος ἴδιον τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι περὶ πολλῶν ἀντικειμένων τῆς πίστεως αὐτῶν» καὶ ἥτις εἶχεν ὡς μοναδικὸν σκοπὸν νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀδιαφορίαν τῆς Ρώμης πρὸς τὴν «παγχριστιανικὴν πλάνην» τῆς Στοκχόλμης καὶ τῆς Λωζάννης, ἡ ὁποία δὲν ἀφῆκεν ἀσυγκινήτους ὡρισμένους καθολικοὺς κύκλους 32).

Τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο εἶναι προφανὲς ὅτι δὲν ἵσταται. Ἡ Ὀρθόδοξος δὲ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἔχει διατηρήσῃ ἀλώβητον τὴν παράδοσιν τῶν πρώτων χρόνων καὶ ἑπομένως ἔχει πάντα λόγον νὰ ἐνδιαφέρηται περισσότερον ἴσως πάσης ἄλλης ἐκκλησίας διὰ τὴν περιφρούρησιν τοῦ δόγματος, ἐνῷ ἀπέδειξεν εἰς μὲν τὰς συζητήσεις πρὸς ἕνωσιν εἴτε μετὰ τῆς Ἀγγλικανικῆς εἴτε μετὰ τῆς Παλαιοκαθολικῆς ἐκκλησίας πόσην σπουδαιότητα ἀποδίδει εἰς αὐτό, εἰς δὲ τὰς προσπαθείας ὁμολογιακῆς μετὰ τῶν Διαμαρτυρομένων συνεννοήσεως ὅτι τὸν χριστιανισμὸν ἐννοεῖ ὡς προϊὸν ἱστορικόν, ὡς θρησκείαν καὶ οὐχὶ ἁπλῶς ὡς φιλοσοφικὸν σύστημα, ἐπιτρέπον ἐλευθερίαν ἀπόψεων 33), ὀρθῶς κατανοήσασα τὸ πρακτικὸν ζήτημα τῆς συνεργασίας τῶν ἐκκλησιῶν οὐδέποτε ἀπήτησε τὴν πρὸ αὐτοῦ συζήτησιν τοῦ θεωρητικοῦ τοιούτου. Τὴν ἄποψιν ταύτην τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶναι καὶ ἄποψις ὅλων τῶν λοιπῶν πλὴν τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησιῶν, περὶ τῆς διακρίσεως τῶν δύο συνεννοήσεων καὶ τοῦ καθορισμοῦ τοῦ περιεχομένου τῆς πρώτης, ὀρθῶς ἀνέπτυξεν ὁ σεβ. μητροπολίτης Θυατείρων κ. Γερμανὸς εἰς ὅσα ἔλεγεν ἐν τῇ κριτικῇ τῆς προαναφερθείσης παπικῆς ἐγκυκλίου: «Ἡ ἀγάπη δὲν δύναται νὰ ζημιώνῃ τὴν πίστιν. Ἡ ἀγάπη δέον νὰ στηρίζηται ἐπὶ πλήρους καὶ εἰλικρινοῦς πίστεως. Χωρὶς νὰ ἀρνηθῶμεν ὅτι ἡ

---

31) *Emmaüs*, Union des églises, 10 juillet-Août 1926, No. 19, p. 97.

32) ***Πάνταινος***, Ἀλεξάνδρεια, 26 Ἰανουαρίου 1928, ἀρ. 4.

33) *J. Overbeck*, Ἀφελὴς ἄποψις τῶν ἀξιώσεων τῆς ὀρθ. καθ. ἐκκλησίας, ΚΠολις 1883, σ. 19. — ***Χαλκηδόνος Ἀγαθαγγέλου***, Περὶ θρησκευτικῆς συνεργασίας, ΚΠολις 1923, σ. 43.

κοινὴ πίστις ἀποτελεῖ ἰσχυρότατον πνευματικὸν δεσμὸν νομίζομεν ὅτι ὁ Πάπας ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ ὑποβιβάζει τὴν σπουδαιότητα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, τὴν ὁποίαν, ὡς γνωστόν, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐξαίρει ὑπεράνω τῶν δύο ἄλλων, τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος, ἀποκαλῶν αὐτὴν μείζονα ἐκείνων... Ἡ χριστιανικὴ ὁμοσπονδία ἢ Κ. Τ. Ἐκκλησιῶν δὲν σκοπεῖ νὰ ἑνώσῃ εἰς μίαν ἐκκλησίαν τὰς κεχωρισμένας ἀπ' ἀλλήλων ἐκκλησίας, ἑκάστης αὐτῶν διατηρούσης τὰς ἰδιαιτέρας αὐτῆς γνώμας ἐν ζητήμασι πίστεως, ἀλλὰ νὰ ἑνώσῃ ὅλας τὰς ἐκκλησίας, τὰς ἀποδεχομένας τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς Σωτῆρα, εἰς κοινὴν συνεργασίαν πρὸς ἐπικράτησιν τῶν ἠθικῶν τοῦ Χριστοῦ ἀρχῶν ἐν τῷ ἀτομικῷ, τῷ κοινωνικῷ, τῷ οἰκογενειακῷ βίῳ τῶν χριστιανῶν. Εἰς ἡμᾶς παραμένει ἀκατανόητον διατὶ μέλη μιᾶς ἐκκλησίας δὲν δύνανται νὰ συνεργασθῶσι μετὰ μελῶν ἄλλης ὑπὲρ τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς τῆς νεολαίας, κατὰ τῆς ἀθεΐας, τοῦ ἐγκλήματος, τοῦ ἀλκολισμοῦ καὶ τῶν ὁμοίων. Ἡ ἐπαφὴ αὕτη οὐ μόνον μοδερνισμὸν καὶ ἀδιαφορίαν δὲν γεννᾷ εἰς τοὺς μετέχοντας, ἀλλὰ καὶ τὸν θρησκευτικὸν ζῆλον παροξύνει καὶ ἐνισχύει καὶ τὴν καρδίαν πληροῖ ἐκτιμήσεως καὶ ἀγάπης πρὸς τοὺς καὶ ἄλλως φρονοῦντας» [34].

Ἡ ἄποψις τῆς Ρώμης, ἡ ὁποία δὲν εἶναί τι ἄλλο εἰμὴ αὐτὴ ἡ μέχρι πρό τινος ἐπικρατοῦσα τοιαύτη πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀδυνάτου τῆς ἄνευ προετοιμασίας ἐπιτεύξεως τῆς δογματικῆς των ἐπαφῆς, ἰσοδυναμεῖ πρὸς διαρκῆ καταδίκην τῆς ἰδέας τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνεννοήσεως, καὶ τοῦτο ὀρθῶς ἐτονίσθη ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Μπαλάνου: «Ἐὰν ἀναγκαῖος ὅρος καὶ προϋπόθεσις τῆς συνεργασίας τῶν ἐκκλησιῶν θεωρηθῇ ἡ δογματικὴ ἕνωσις, πρέπει ἀπὸ τοῦδε νὰ ἀπελπισθῶμεν. Φρονῶ ἀδιστάκτως ὅτι δεν εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν συνεργασίαν τῶν ἐκκλησιῶν ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ἐπιπέδου ἡ δογματική των συνεννόησις. Θὰ ἐσήμαινεν ὅτι αἱ δογματικαὶ διαφοραὶ προεκάλεσαν τὸν χωρισμὸν καὶ ὅτι ἵνα ἀρθῇ οὗτος δέον προηγουμένως νὰ ἐξομαλυνθῶσιν ἐκεῖναι. Ὁ ἰσχυρισμὸς οὗτος εἶναι ἀνιστόρητος· δὲν ἐχώρησε τὰς ἐκκλησίας διαφορὰ δόγματος, ἀλλὰ πνεύματος καὶ τάσεων. Ἀρκεῖ — διὰ τὴν συνεργασίαν τῶν ἐκκλησιῶν — ἡ ὁμοφωνία ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ λυτρωτής, ὁ κηρύξας τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ κοινὴ ἀντίληψις ὅτι εἴμεθα χριστιανοί, ἔχοντες κοινὰ ἰδεώδη καὶ κοινὰ καθήκοντα» [35].

Ἐὰν ὅμως ἡ συνεργασία τῶν ἐκκλησιῶν εἶναι μία προετοιμασία, εἷς σταθμὸς πρὸς καλλιέργειαν τῆς πλήρους ἑνότητος, δὲν πρέπει νὰ λησμο-

---

[34]) Ἡ τελευταία ἐγκύκλιος τοῦ Πάπα περὶ καλλιεργείας ἀληθοῦς θρησκευτικῆς ἑνότητος, ***Ὀρθοδοξία***, ΚΠολις, Β, 1927, σ. 26, 71.

[35]) ***Δ. Σ. Μπαλάνου***, Ἡ ἀνάγκη τῆς συνεργασίας τῶν ἐκκλησιῶν, σ. 4, 5.

νηθῇ ὅτι ἀποτελεῖ ἀνάγκην διὰ τὴν κοινωνικὴν ἀποστολὴν τῆς ἐκκλησίας. Ὁ κ. Lloyd George, πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας τῷ 1920, ἐτόνισε τοῦτο καλῶς ὁμιλῶν πρὸς τὸν λαὸν τῆς Οὐαλλίας: «Τὸ πνεῦμα τῆς ἀναρχίας, εἶπε μεταξὺ ἄλλων, κατακτᾷ ὅλον τὸν κόσμον. Μόνον δὲ αἱ ἐκκλησίαι δύνανται νὰ σώσωσι τοὺς λαοὺς ἀπὸ σοβαρὰν συμφοράν, ἐν ᾗ περιπτώσει ἐπεξετείνετο ἡ ἀναρχία τῶν θελήσεων καὶ τῶν σκοπῶν... [36]). Πράγματι, ἐφ' ὅσον αὗται ἔχουν ἐπὶ γῆς προορισμόν των τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ διάδοσιν τῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου, ἐφ' ὅσον ἡ διαίρεσίς των ἐμέρισε τὴν δύναμίν των καὶ ἐπέτρεψε τὴν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐμφάνισιν ποικιλωνύμων ἀντιχριστιανικῶν συστημάτων καὶ ἰδεῶν, εἶναι πασιφανὲς τὸ καθῆκον αὐτῶν ὅπως διὰ τῆς ἑνώσεως τῶν πνευματικῶν καὶ ἠθικῶν των δυνάμεων ἀντιμετωπίσωσι τελεσφόρως τοὺς κοινωνικοὺς ἐχθροὺς τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν «ἡ ἐχθρότης κατὰ τῆς πίστεως τῶν χριστιανικῶν ἠθῶν ὁλονὲν αὐξάνει» [37]) καὶ τὰ πνεύματα ἔχουν τεθῆ ὑπὸ δύο σημαίας, ἐξ ὧν ἡ μὲν μία φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ἡ δὲ ἄλλη ἑνώνει πέριξ της ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι βλέπουν τὸ ὄνομα αὐτὸ ὡς «σκάνδαλον» ἢ «μωρίαν» [38]). Ὁ καθολικὸς J. Calvet ἔκαμε μίαν προφητείαν, ἡ ὁποία δὲν ἀπέχει τῆς πραγματικοτητος. «Πολὺ ταχέως, εἶπεν, οἱ ἄνθρωποι θὰ διαιρεθῶσιν εἰς δύο στρατόπεδα: τοὺς ἐχομένους τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας διαίρεσις θὰ σημαίνῃ θάνατον, διότι μόνον τὰ ἄτομα τὰ ἡνωμένα εἰς ὁμάδας, μόνον αἱ ὁμάδες αἱ ἡνωμέναι εἰς ὁμοσπονδίας, θὰ ἐπιζήσωσι κατὰ τὴν πάλην ταύτην» [39]). Ἡ ἀλήθεια αὕτη συνδυαζομένη μὲ τὸ γεγονὸς ὅτι «μόνον ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴς μετὰ τῆς πρὸς πάντας καὶ πάντα στρεφομένης καὶ πάντας ἐν ἑαυτῇ ἑνούσης θείας ἀγάπης θὰ ἠδύνατο νὰ συμπήξῃ μίαν σταθερὰν καὶ ἀδιάσειστον σοσιαλιστικὴν πολιτείαν» [40]) καθιστᾷ ἐπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην ὅπως αἱ ἐκκλησίαι ἑνώσωσι τὰς ἠθικὰς αὐτῶν δυνάμεις καὶ συνεργασθῶσι στενῶς εἰς τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν δυνάμεων τοῦ κακοῦ, αἱ ὁποῖαι ἀμφισβητοῦν ἀπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ τὸ πεδίον τοῦ κόσμου.

Ἀλλ' ὁ ἀγὼν οὗτος ἐὰν εἶναι μία ἀνάγκη, ἐὰν ἀποτελῇ καθῆκον τῶν ἐκκλησιῶν πρὸς τὴν εἰς χεῖράς των ἐμπεπιστευμένην κοινωνίαν, πρέπει νὰ

---

36) *Ἐκκλ. Ἀλ.* ΚΠπολις 1923, ἀρ. 23, σ. 216.

37) Πίου Ι' ἐπ. «Egregie vos» 22—2—1907, Actes de S. S. Pie X, Paris, t. III, p. 44.

38) *Ign. Döellinger,* L'église et les églises, tr. A. Bayle, Paris, 1862, ch. v, p. 364.

39) Rome and reunion, μφρ. ἐκ τοῦ Γαλλ., London 1928' κεφ. Θ'.

40) *Τραπεζοῦντος Χρυσάνθου,* Ἡ κοινων. κρίσις καὶ ἡ ἐκκλησία, *Ὀρθοδοξία*, Ἰαν. 1932.

θεωρηθῇ καὶ ὡς μία ὑποχρέωσίς των, ἀπορρέουσα ἐξ αὐτῆς τῆς ἠθικῆς, τὴν ὁποίαν διδάσκουν καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἀρχῶν, τὰς ὁποίας κηρύττουν. Ἡ ἀλήθεια ὅτι ἡ ἐκκλησία ἀποτελεῖ ὄχι μόνον δογματικὸν ἀλλὰ καὶ ἠθικὸν σύνολον, ὅτι παρὰ τὸ δόγμα τῆς πίστεως ἵσταται ἡ δύναμις τῆς ἠθικῆς, δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ. «Ἀρχὴ μὲν πίστις, τέλος δὲ ἀγάπη... Τὸ γὰρ ὅλον ἐστὶν πίστις καὶ ἀγάπη, ὧν οὐδὲν προκέκριται». Ἐὰν ἡ πίστις εἶναι «ἀγωγεὺς ἀνθρώπου» ἡ ἀγάπη εἶναι καὶ αὐτὴ «ὁδὸς ἀναφέρουσα εἰς τὸν Θεόν» [41]). Ἡ ἠθικὴ εἶναι γενικῶς εἷς παράγων ἐξ ἴσου ὑπολογίσιμος πρὸς τὸν πρῶτον, οἱ δὲ ποθοῦντες «τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως» πρέπει νὰ ποθῶσιν ἐξ ἴσου καὶ τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας, διότι ἄνευ ταύτης εἶναι ἀδύνατος ἐκείνη.

Ἡ ἔκθεσις τῶν ἀρχῶν τοῦ παγκοσμίου συνδέσμου πρὸς προαγωγὴν διεθνοῦς φιλίας διὰ τῶν ἐκκλησιῶν, ἥτις ὑπεβλήθη ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Wincester εἰς τὸ συνέδριον τῆς Χάγης, ἀφοῦ ἐχαρακτήρισεν ὡς λυπηρὰν τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς «ὑφισταμένης μυσαρᾶς διαιρέσεως τῶν διαφόρων χριστιανικῶν λαῶν καὶ κρατῶν ὡς καὶ τῶν διαφόρων χριστιανικῶν τάξεων», κατέληξεν εἰς τὴν διπίστωσιν μιᾶς ἀναντιρρήτου ἀληθείας: «οὐδὲν ἕτερον δόγμα εἶναι τόσον ἀπαραίτητον διὰ τὴν κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ρύθμισιν τῆς ζωῆς τῆς ἀνθρωπότητος, ὅσον τὸ δόγμα τῆς πατρότητος τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀδελφωσύνης τῶν ἀνθρώπων» [42]). Τὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν περικλείει ἡ ἀνωτέρω φράσις, ἐπιτυχῶς ἀνέπτυξεν ὁ κ. Ἀμ. Ἀλιβιζᾶτος, ἐν οἷς ἔλεγε: «Πρὸ παντὸς ὀφείλομεν, τόσον ἡμεῖς ὅσον καὶ αἱ λοιπαὶ ἐκκλησίαι, νὰ κατανοήσωμεν ὅτι ἐνῷ μέχρι σήμερον ἀπεδόθη ἀπεριόριστος ἀληθῶς ἀξία εἰς τὰ δόγματα τῆς πίστεως, οὐδέποτε ἐδόθη ἀνάλογος προσοχὴ εἰς τὰ τοὐλάχιστον ἴσην ἀξίαν ἔχοντα δόγματα τῆς ἠθικῆς. Καὶ ἐν τούτοις καιρὸς ὅπως αἱ ἐκκλησίαι ἀναγνωρίσουν τόσον ἐν τῇ θεωρίᾳ ὅσον καὶ ἐν τῇ πράξει τὰς ἀνωτέρας ἀξίας τῆς χριστιανικῆς ἠθικῆς. Ὀφείλομεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν συναίσθησιν ὅτι ἂν δι' οἱανδήποτε ἐκκλησίαν εἶναι ἀπαράδεκτος ἡ μὴ ἀναγνώρισις τῶν δογμάτων της, ἐξ ἴσου ἀπαράδεκτος πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀντίληψις περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἀνοχῆς τῆς τυχὸν κατωτέρας σημασίας τοῦ ἠθικοῦ δόγματος. Καθ' ἣν στιγμὴν αἱ χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι ἐν πλήρει ἀναγνωρίσει τῆς ἀξίας τοῦ λόγου τοῦ Κυρίου «ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι μαθηταί μου ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις» (Ἰωάν. ιγ', 35), θὰ ἀποφασίσουν νὰ διαβλέπουν τὴν αἵρεσιν ὄχι μόνον ἐν τῇ παραγνωρίσει τοῦ δόγματος ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἐν τῇ πλή-

---

[41]) Ἀντιόχου μοναχοῦ, Λόγος α' περὶ πίστεως, *Ε. Π.* τόμ. 89, σ. 1432.

[42]) *Αμ. Ἀλιβιζάτου*, Αἱ σύγχρονοι ἑρμηνευτικαὶ τάσεις καὶ τὰ ἐν Στοκχόλμῃ συνέδρια, 1927, Ἀθ. 1927, Γ. 21.

ρει ἀπουσίᾳ τοῦ σπουδαιοτάτου «ἐκείνου» κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν θὰ παγιωθῇ ἡ κατευθυντήριος γραμμὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς δράσεως καὶ θὰ ἀναγνωρισθῇ ἀπολύτως τὸ κύριον ἐλατήριον τῆς κοινωνικῆς καὶ ἠθικῆς ἀποστολῆς τῆς ἐκκλησίας. Ἐὰν πράγματι πιστεύωμεν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τότε ὀφείλομεν τὴν πίστιν ἡμῶν ταύτην ἐμφανῆ νὰ ποιῶμεν, ὅτι οἱ ἄλλοι ἐπὶ γῆς ἄνθρωποι εἶναι ἀδελφοί μας. Τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς πίστεώς μας δὲν ἔχει οὐδεμίαν ἀπολύτως ἀξίαν ἄνευ τοῦ δευτέρου» 43).

Ἡ σημασία τῆς ἀληθείας ταύτης ἔχει εὐτυχῶς κατανοηθῇ ὑπὸ πολλῶν. Ὅλαι αἱ προσπάθειαι, τὰς ὁποίας καταβάλλουν τόσον αἱ ἐκκλησίαι ὅσον καὶ αἱ κοινωνίαι διὰ τὴν διευθέτησιν τῶν διαφορῶν καὶ εἰρηνικήν των συμβίωσιν, πείθουν ὅτι ἔχει ἀναγνωρισθῇ παρὰ πάντων ἡ σοβαρότης τῆς καταστάσεως καὶ ἡ ἐξάρτησις τῆς θεραπείας της ἐκ τῆς ἐφαρμολῆς ἢ μὴ τῶν παραγγελμάτων καὶ ἀρχῶν μόνης τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἡ ὁποία, ὡς ὀρθῶς παρετηρήθη, «δὲν εἶναι πλέον μία ὑπόθεσις προσωπική, ὡς κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἀτομικισμοῦ καὶ τοῦ ἐλευθερισμοῦ, ἀλλὰ κατέστη μία ὑπόθεσις δημοσία, ζήτημα ζωῆς ἢ θανάτου δι᾿ ὅλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι σήμερον ἔλαβον μίαν ἀπόφασιν ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ Χριστοῦ 44).

Ἡ συνεργασία τῶν ἐκκλησιῶν ἐπιβάλλεται ἀκριβῶς ἐκ τοῦ ἀγῶνος τούτου «πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου», μεταξὺ τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἀθεΐας, τῶν Εὐαγγελικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἀντιχριστιανικῶν συστημάτων καὶ ἰδεῶν. Ὅταν οἱ καιροὶ εἶναι χαλεποί πρέπει αἱ προσπάθειαι διὰ τὴν ἀντιμετώπισίν των νὰ εἶναι ἀνάλογοι τῆς σοβαρότητος τῆς καταστάσεως καὶ διὰ νὰ εἶναι ἀποτελεσματικαὶ πρέπει ἐπίσης νὰ προέρχωνται ἐκ τῆς ὁμοθύμου ἐκδηλώσεως τῶν ἠθικῶν δυνάμεων τῆς χριστιανωσύνης.

Εἰς τὰς ἐκκλησίας ἀπόκειται ὅπως πράξωσι τὸ καθῆκόν των καὶ ὑπερπηδῶσαι πάντα τὰ παρουσιαζόμενα ἐμπόδια συνεργασθῶσι στενῶς διὰ τὴν πλήρωσιν τῶν χριστιανικῶν ἰδεωδῶν, τῶν ὁποίων ὑπὲρ πᾶσαν ἐποχὴν ἔχει σήμερον ἀνάγκην ἡ ἀνθρωπότης.

ΠΡ. ΑΔΑΜ

---

43) Ἡ βιβλικὴ καὶ ἱστορικοδογμ. βάσις τῆς κοινων. καὶ ἠθικῆς ἀποστολῆς τῆς ἐκκλησίας ἐξ ἀπόψεως ὀρθοδόξου, Ἀθῆναι 1933, σ. 54-55.

44) *Adolf Keller*, The tree struggles of Protestant churches, of Europe, Birkenhead 1934 (λόγος). — *G. Brunhes*, Christianisme et catholicisme, Paris 1924, 4me p., ch. I. p. 396.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΟΥΣ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΥΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥΣ Κ/ΠΟΛΕΩΣ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου)

90) ΑΝΘΙΜΟΣ ΣΤ΄

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ Μελετίου Γ΄ συνελθόντες οἱ ἐν βασιλευούσῃ ἀρχιερεῖς ἐξελέξαντο τῇ ***4 Δ/βρ. 1845*** τὸν μ/την Ἐφέσου ***Ἄνθιμον*** πατριαρχεύσαντα μέχρι ***18 Ὀκτωβρίου 1848***, ὅτε παρῃτήθη ἀπομακρυνθεὶς πρότερον ἀπὸ τοῦ θρόνου «ὑψηλῷ προσκυνητῷ ἐγγράφῳ κελεύσματι περιέχοντι τὰς αἰτίας τῆς ἐκπτώσεως αὐτοῦ». Ἐφησυχάζων ἐν Χάσκιοϊ ἐκλήθη τὸ β΄ ἵνα ἀναλάβῃ τὴν πηδαλιουχίαν τῆς Ἐκκλησίας τῇ ***24 Σ/βρίου 1853*** εἰς διαδοχὴν τοῦ θανόντος Γερμανοῦ Δ΄. — Πατριαρχεύσας ἐπὶ διετίαν παρῃτήθη τῇ ***21 Σ/βρίου 1855***, ἀπομακρυνθεὶς καὶ αὖθις πρότερον τοῦ θρόνου τῇ 17 ἰδ. μηνὸς «ὑψηλῷ ἐγγράφῳ κελεύσματι περιέχοντι καὶ τὰς αἰτίας τῆς ἀπὸ τῶν πατριαρχικῶν πραγμάτων παύσεως αὐτοῦ».—Τῇ ***5 Σ/βρίου 1871*** ἐκλήθη τὸ γ΄ εἰς τὸν θρόνον· πατριαρχεύσας ἐπὶ διετίαν παρῃτήθη οἰκειοθελῶς τῇ ***30 Σ/βρ. 1873*** διὰ «τὸ βαθὺ γῆρας καὶ τῶν περιστάσεων τὸ τραχύ». Ἔκτοτε διέμενε συνεχῶς ἐφησυχάζων ἐν Κανδυλλὶ τοῦ Βοσπόρου, ἔνθα ἀπέθανε τῇ 7 Δ/βρίου 1877 ταφεὶς ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ ἐκεῖ ἐνοριακοῦ ναοῦ τῆς θείας Μεταμορφώσεως, ἐπιγραφέντος ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ τοῦ κάτωθι ἐπιτυμβίου 206).

Ἄνθιμον ἕκτον πατριάρχην κλυτὸν ἐνθάδε γαῖα
γήραϊ γυιοτακεῖ κεύθει ἀποφθίμενον·

206) ***Ἐκκλ. Ἀλ.*** Β΄ 362. 441. 479. 480. 590. 631. — ***Γεδεὼν*** Π. Πίν. 697. 699. 705. — ***τοῦ αὐτοῦ*** κανον. διατ. Β΄ 358. — ***Παρνασσὸς*** περιοδ. ἐν Ἀθήναις τόμ. 10ος σ. 275. — ***Γεδεὼν*** ἔγγραφα περὶ τοῦ βουλγ. ζητήμ. ὡς ἀνωτ. σ. 186. 360. 367. 377. 431. — ***Δηλικάνη*** Β΄ 93 ἑξ. 273 ἑξ· 530 ἑξ. 627 ἑξ. Γ΄ 616 ἑξ. 759 ἑξ — ***Βυζαν.*** Β΄ 247. — ***Μ. Ε. Ἐγκ.*** Δ΄ 721. — ***Ὀρθ.*** Γ΄ 28. — ***Θεολ.*** Δ΄ 182.

Παιονικῆς Σίριος μὲν πρῶτα, ἔπειτα δὲ Προύσης,
τῆς δ' Ἐφέσου προέστη ποιμαντικῶς τρίταον.
Τρὶς δ' ἱερὸν θρόνον Ἑπταλόφου ἀναβὰς διέλαμψεν
ἁγνῇ ἐπ' εὐσεβίῃ καὶ πινυτῇ μεγάλῃ.
Τῷ ῥά μιν εὐσεβέως ζῷόν τε τίεσκον ἅπαντες
καὶ νῦν οἰχομένου θερμὸν ἔχουσι πόθον.

***

Ὑπόμνημα ἐκλογῆς Ἀνθίμου ΣΤ' τοῦ ἀπὸ Ἐφέσου [207]).

Καὶ φυτὸν ἀεὶ ῥίζης πέφυκε . . ., κυρίου Μελετίου πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος καὶ εἰς τὰς οὐρανίους μονὰς μεταστάντος, ἀδείας δὲ συμφώνως τοῖς ἀνέκαθεν ἐπικεχορηγημένοις τῷ ἡμετέρῳ γένει προνομίοις δοθείσης ἡμῖν δι' ὑψηλοῦ ὁρισμοῦ παρὰ τῆς κραταιᾶς βασιλείας (ἧς τὸ σθένος εἴη ἀπρόσμαχον καὶ εἰς αἰῶνας θριαμβεῦον) ἐπὶ τῷ γενέσθαι . . . . καὶ εὐαρέστησιν τῷ βασιλείῳ κράτει, ἡμεῖς ἡ ἐνδημοῦσα ἐν τῇ βασιλευούσῃ ταύτῃ . . . . συναινέσει τοῦ τε πανευγενεστάτου καὶ ἐνδοξοτάτου ἄρχοντος μεγάλου λογοθέτου κυρίου Νικολάου Ἀριστάρχη, καὶ τῆς λοιπῆς τῶν εὐγενεστάτων ἀρχόντων χορείας, τῶν τιμιωτάτων ἐφόρων καὶ ἐπιτρόπων τοῦ κοινοῦ καὶ τῶν προκριτωτέρων ἐκ τῶν εὐλογημένων ἐσναφίων, συνελθόντες . . . . . ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἑνὶ κατὰ Χριστὸν φρονήματι, στόματί τε καὶ καρδίᾳ ἐξελεξάμεθα τὸν πανιερώτατον, ἐλλογιμώτατον καὶ θεοπρόβλητον μητροπολίτην Ἐφέσου, ὑπέρτιμον καὶ ἔξαρχον πάσης Ἀσίας, . . . κύριον κύριον Ἄνθιμον ὡς προέχοντα τῶν λοιπῶν καὶ . . . . αον μὲν ἐθέμεθα τὴν αὐτοῦ θεοπρόβλητον πανιερότητα, ὃν..., βον δὲ τὸν Διονύσιον καὶ γον τὸν Ἰωακείμ, ὧν . . . . μόνιμον.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αωμε' κατὰ μῆνα δεκέμβριον, ἐπινεμ. δ'.

† Ὁ Ἡρακλείας ***Διονύσιος*** — † ὁ Κυζίκου ***Ἰωακείμ*** — † ὁ Νικομηδείας ***Διονύσιος*** ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ σεβ. γέροντος ἁγίου Χαλκηδόνος. — † ὁ Δέρκων ***Νεόφυτος*** — † ὁ Διδυμοτείχου ***Βησσαρίων*** — † ὁ Νεοκαισαρείας ***Κύριλλος*** — † ὁ Πόσνας ***Ἰγνάτιος*** — † ὁ Δράμας ***Ἀθανάσιος*** — † ὁ Σοφίας ***Μελέτιος***— † ὁ Μαρωνείας ***Ἄνθιμος*** — † ὁ Στρωμνίτσης ***Κωνστάντιος***—† ὁ Κασσανδρείας ***Ἰάκωβος*** — † ὁ Κεστεντηλίου ***Διονύσιος.***

***

Παραίτησις Ἀνθίμου ΣΤ' (τὸ α') [208]).

Τὴν πολύμοχθον μέριμναν καὶ προστασίαν τῶν πατριαρχικῶν πραγμάτων τριετίαν ὡς ἔγγιστα ἤδη ἐπεφορτισμένοι, καὶ ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν ἀόκνως καὶ μετὰ ζήλου ἀπευθυνόμενοι πρός τε τὰ συντείνοντα τῇ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ χριστω-

---

[207]) ***Κώδ.*** Π. Ἀρχ. ΚΒ' 97. — Κατὰ τὰ κενὰ σημεῖα εἶνε ἀπαράλλακτον πρὸς τὸ τοῦ ***Ἀνθίμου Δ'*** (τὸ α'). — ὅρα σημ. 191.

[208]) ***Κώδ.*** Π. Ἀρχ. ΚΒ' 186. — ***Ἐκκλ. Ἀλ.*** Β' 429.

νύμῳ πληρώματι, καὶ τὰ πρὸς εὐαρέστησιν τῆς κραταιᾶς βασιλείας ἀφορῶντα, ἐπειδὴ ἤδη ὑψηλῇ ἐπινεύσει ἀπαλαττόμεθα τοῦ βάρους τῆς πατριαρχικῆς περιωπῆς, ἀρχαίᾳ ἐκκλησιαστικῇ τάξει ἑπόμενοι, παραιτούμεθα τοῦ ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου διὰ τῆσδε τῆς ἐνυπογράφου οἰκειοθελοῦς ἡμῶν παραιτήσεως, οὐ μὴν δὲ καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης ἡμῶν. Καὶ δὴ ἀναπέμποντες πρῶτον ὕμνους εὐχαριστηρίους τῇ πάντα πρὸς τὸ συμφέρον οἰκονομούτῃ πανσόφῳ θείᾳ προνοίᾳ, καὶ κατ' ὀφειλὴν ἀπαραίτητον εὐχὰς ἐν βαθυτάτῃ εὐγνωμοσύνῃ ἀναπέμποντες τῷ Ὑψίστῳ Θεῷ ὑπὲρ τοῦ κραταιοτάτου, γαληνοτάτου καὶ εὐσπλαγχνικωτάτου ἡμῶν ἄνακτος, ἑπομένως παρεχόμεθα ἀπὸ καρδίας τὴν ἄφεσιν καὶ συγχώρησιν πᾶσι, τοῖς τε τῷ ἱερῷ κλήρῳ καταλεγομένοις, τοῖς προὔχουσι καὶ προκρίτοις τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ τοῖς λοιποῖς εὐσεβέσι χριστιανοῖς ἀντεξαιτούμενοι καὶ ἡμεῖς παρὰ πάντων συγγνώμην, ἐφ' οἷς ὡς ἄνθρωποι δυσαρέστως αὐτοῖς τυχὸν προσηνέχθημέν ποτε, Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν δεδώκαμεν καὶ τὴν παροῦσαν ἡμῶν ἐνυπόγραφον παραίτησιν.

,αωμη' τῇ ιη. ὀκτωβρίου.

† *Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος ἀποφαίνεται.*

*
* *

Ὑπομνηματιστικὸν Γράμμα περὶ τῆς β' εἰς τὸν θρόνον ἀνόδου τοῦ πρ. ΚΠόλεως Ἀνθίμου ΣΤ' 209).

Παρὰ πᾶσι τοῖς εὐσεβέσι . . . . νέας πατριαρχείας. Ἐπειδὴ τοίνυν καὶ ὁ προπατριαρχεύσας οἰκουμενικὸς πατριάρχης κύριος Γερμανὸς μετέστη εἰς τὰς οὐρανίους μονάς. ὁ δὲ ἁγιώτατος οὗτος πατριαρχικὸς θρόνος διέμεινεν ἀπροστάτευτος καὶ ἀναγκαίως ἐπιζητεῖ τὸν οἰκεῖον προστάτην, δοθείσης ἀδείας παρὰ τῆς κραταιᾶς βασιλείας συμφώνως τοῖς ἀνέκαθεν ἐπικεχορηγημένοις προνομίοις τῷ ἡμετέρῳ γένει ἐπὶ τῷ γενέσθαι . . . . τοῦ βασιλείου κράτους (οὗ τὸ σθένος εἴη ἀπρόσμαχον), σύνοδος . . . . παρουσιαζόντων τοῦ τε ὑψηλοτάτου αὐθέντου κυρίου Στεφάνου Βογορίδου, παντὸς τοῦ εὐαγοῦς κλήρου, τῶν εὐγενεστάτων . . . . ὁ κατὰ τὸ χωρίον Χάσκιοϊ ἐφησυχάζων . . . . Ἄνθιμος ὁ καὶ ἄλλοτε . . . . ὅθεν . . . . μετακληθεῖσαν τὴν αὐτοῦ σεβασμιωτάτην παναγιότητα καὶ ἐνιδρυθεῖσαν σήμερον . . . . ἀποδεχόμεθα . . . . αὐθέντην καὶ δεσπότην . . . . μεγάλης ἐκκλησίας.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αωνγ' κατὰ μῆνα σεπτέμβριον.

† Ὁ Καισαρείας ***Παΐσιος*** — † ὁ Ἐφέσου ***Παΐσιος*** — † ὁ Ηρακλείας ***Πανάρετος*** — † ὁ Κυζίκου ***Ἰωακείμ*** — † ὁ Νικομηδείας ***Διονύσιος*** — † ὁ Χαλκηδόνος ***Γεράσιμος*** — † ὁ Δέρκων ***Γεράσιμος*** — † ὁ Ἄρτης ***Σωφρόνιος*** — † ὁ — † ὁ — † ὁ Σάμου ***Γρηγόριος*** — † ὁ Μηθύμνης ***Ἀγαθάγγελος*** — † ὁ Σοφίας ***Γεδεὼν*** — † ὁ Ἴμβρου ***Ἰωαννίκιος*** — † ὁ Κώου ***Κύριλλος***.

209) *Κώδ.* Π. Ἀρχ. ΚΒ' 275. — Τὸ προοίμιον ἀπαράλλακτον πρὸς τὸ τοῦ ***Καλλινίκου Δ'*** (τὸ β'), ὅρα σημ. 159, κατὰ τὰ λοιπὰ ἀπαράλλακτον πρὸς τὸ τοῦ ***Ἀνθίμου Δ'*** (τὸ β'), ὅρα σημ. 193.

***

Παραίτησις Ἀνθίμου ΣΤ′ (τὸ β′) [210].

Ἡ μετριότης ἡμῶν διὰ τῆς παρούσης αὐτῆς παραιτήσεως δηλοποιεῖ ὅτι ἐπὶ διετίαν ἤδη τὸ δεύτερον βαστάσασα τὸ πολύμοχθον βάρος τῆς τῶν πατριαρχικῶν κα ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διακυβερνήσεως, ἐπειδὴ κατεῖδεν ἑαυτὴν καθημερινῶς πάσχουσαν πρὸς τὰς τῶν πολυειδῶν τύρβεων καὶ περιστάσεων δυσχερείας, καὶ τῆς φίλης ἡσυχίας καὶ ἀπραγμοσύνης τὸ ἄνετον καὶ γαλήνιον ἐπιποθοῦσαν, εὐχὰς πρῶτον καὶ δεήσεις ὀφειλετικὰς ἀναπέμπει πρὸς τὸν Ὕψιστον Θεὸν ὑπὲρ τοῦ κραταιοτάτου καὶ πολυχρονίου ἡμῶν ἄνακτος, καὶ τῶν εὐμενεστάτων ἡμῶν αὐθέντων· εἶτα δὲ πᾶσι τοῖς ἐν Χῳ ἀγαπητοῖς αὐτῆς ἀδελφοῖς ἁγίοις ἀρχιερεῦσι καὶ λοιποῖς εὐσεβέσι χριστιανοῖς τὴν ἀπὸ καρδίας ἀπονέμουσα συγχώρησιν, ἀμοιβαίως ταύτην καὶ παρὰ πάντων ἐξαιτουμένη, παραιτεῖται τοῦ ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου, οὐ μὴν δὲ καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης, ἀφοσιοῦσα ἑαυτὴν εἰς τὴν φιλάδελφον πρόνοιαν τῆς ἁγίας τοο Χριστοῦ ἐκκλησίας τῆς κοινῆς πνευματικῆς μητρός. Ὅθεν εἰς ἔνδειξιν δεδώκαμεν καὶ τὴν παροῦσαν ἡμῶν ἐνυπόγραφον παραίτησιν.

τῇ 21 σεπτεβρίου 1855.

† *Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος.*

***

Ὑπομνηματιστικὸν Γράμμα περὶ τῆς γ′ εἰς τὸν θρόνον ἀνόδου τοῦ πρ. ΚΠόλεως Ἀνθίμου ΣΤ′ [211].

Παρὰ πᾶσι τοῖς εὐσεβέσιν . . . . . κυρίου Γ ρ η γ ο ρ ί ο υ τῇ ι′ τοῦ παρελθόντος Ἰουνίου μηνὸς παραιτησαμένου, καθὰ . . . . τοποτηρητοῦ . . . . Διδυμοτείχου κυρίου Διονυσίου . . . προεκρίθησαν ἐξ ἁπάντων διὰ πλειοψηφίας καὶ ἐξελέγησαν ὅ τε πανιερώτατος μητροπολίτης Χαλκηδόνος κύριος Γεράσιμος, ὁ παναγιώτατος καὶ σεβασμιώτατος πατριάρχης πρώην ΚΠόλεως κύριος Ἄνθιμος ὁ ἀπὸ Ἐφέσου καὶ ὁ διαληφθεὶς τοποτηρητὴς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου πανιερώτατος μ/της Διδυμοτείχου κύριος Διονύσιος, ἡμεῖς δὲ . . . . ἀνεδείξαμεν . . . . τὸν . . . . σεβασμιώτατον πατριάρχην πρ. ΚΠόλεως κύριον κύριον Ἄ ν θ ι μ ο ν, ὃν . . . ἀνεγνωρίσαμεν αὖθις τὸ τρίτον ἐν ὥραις . . . . μόνιμον.

Ἐν ἔτει σωτηρίῳ ͵αωοα′, κατὰ μῆνα σεπτέμβριον, ἐπινεμ. ιε′.

† Ὁ Ἐφέσου ***Παΐσιος*** — † ὁ Ἡρακλείας ***Πανάρετος*** — † ὁ Κυζίκου ***Νικόδημος*** — † ὁ Νικομηδείας ***Διονύσιος*** — † ὁ Νικαίας ***Ἰωαννίκιος*** — † ὁ Χαλκηδόνος ***Γεράσιμος*** — † ὁ Τορνόβου ***Γρηγόριος*** — † ὁ Ἀμασείας ***Σωφρόνιος*** — † ὁ Βόσνης ***Διονύσιος*** — † ὁ Δράμας ***Ἀγαθάγγελος*** — † ὁ Διδυμοτείχου ***Διονύσιος*** — † ὁ Ἀγχιάλου ***Βασίλειος*** — † ὁ Σωζοαγαθουπόλεως ***Προκόπιος*** — † ὁ Νύσσης ***Καλλίνικος*** — † ὁ Γρεβενῶν ***Γεννάδιος*** — † ὁ Χαλεπίου ***Τιμόθεος.***

---

210) *Κώδ.* Π. Ἀρχ. ΚΒ′ 308. — ***Ἐκκλ. Ἀλ.*** Β′ 441.

211) *Κώδ.* Π. Ἀρχ. ΞΖ′ 71. — Κατὰ τὰ κενὰ σημεῖα τὸ «ὑπόμνημα» εἶνε ἀπαράλλακτον πρὸς τὸ τοῦ ***Γρηγορίου ΣΤ′*** (τὸ β′) — ὅρα σημ. 184.

* * *

Παραίτησις Ἀνθίμου ΣΤ' πρὸς τὴν κυβέρνησιν διὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν [212].

Ἐξοχώτατε,

Κατόπιν τῆς συνεντεύξεως, ἣν ἡ ὑμετέρα Ἐξοχότης ἔλαβε μετὰ τῆς ἐπιτροπῆς, ἣν κατ' αἴτησιν Αὐτῆς ἀπέστειλα εἰς Αὐτήν, κατανοῶν ὅτι πολλῶν θὰ ἀπαλλάξω τὴν κραταιὰν κυβέρνησιν πραγμάτων καὶ ἐπιθυμῶν νὰ σφραγίσω τὰ τελευταῖά μου ἔτη καὶ τὴν τελευταῖάν μου πατριαρχείαν διὰ νέας πρὸς αὐτὴν ὑπηρεσίας ὑποβάλλω εἰς τὴν ὑμετέραν Ἐξοχότητα τὴν παραίτησίν μου, εὐελπιστῶν ὅτι αἱ ἀσθενεῖς καὶ πισταὶ εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν ὑπηρεσίαι μου καὶ κατὰ τὰς τρεῖς πατριαρχείας μου δὲν θέλουσι λογισθῇ ἀνάξιαι λόγου· δεόμενος δ' αὐτῆς ἵνα μὴ παύσηται παρέχουσα εἰς τὸ ἔθνος μου τὴν ἰσχυρὰν αὐτῆς προστασίαν καὶ εὐχόμενος διηνεκῶς πρὸς τὸν Ὕψιστον ὑπὲρ τοῦ κραταιοτάτου ἡμῶν ἄνακτος καὶ τῶν πεφωτισμένων αὐτοῦ ὑπουργῶν διατελῶ κλπ.

* * *

Τεσκερὲς ἀπαντητικὸς τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν [213].

Βαθμοφόρε ἐφένδη,

Ἡ ἕνεκα τῶν γνωστῶν αἰτίων ὑποβληθεῖσα ἡμῖν παραίτησις ἀπὸ τῆς πατριαρχείας ἐγένετο δεκτὴ παρὰ τῆς αὐτοῦ χαριτοβρύτου Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος, ἐφ' ᾧ κοινοποιοῦμεν ἡμῖν τὸν παρόντα τεσκερέν.

19 Σαμπὰν 1290 καὶ 29 Σ/βρίου 1289 (1873).

* * *

Παραίτησις Ἀνθίμου ΣΤ' (τὸ γ') [214].

Θείᾳ εὐδοκίᾳ καὶ ψήφῳ κοινῇ τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος κληθέντες πρὸ διετίας ἵνα καὶ τρίτον ἀναλάβωμεν τοὺς οἴακας τοῦ κυμαινομένου σκάφους τῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας, καί περ εἰδότες τὸ δυσχερὲς καὶ ἀκανθῶδες τῶν περιστάσεων, καὶ ἀποδειλιῶντες, ὡς εἰκός, ἀναλαβεῖν φορτίον οὕτω βαρὺ καὶ δυσβάστακτον ἐν τῇ δύσει, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ βίου ἡμῶν, ὅμως ὑπείκοντες εἰς τὴν κοινὴν τοῦ ἱεροῦ κλήρου καὶ τοῦ ἔθνους φωνήν, ὡς φωνὴν Κυρίου, ἐπανήλθομεν ἐπὶ τὰ πράγματα καί, κατὰ τὸ ἐνόν, ἠγωνισάμεθα ὑπὲρ τῆς ἐξομαλύνσεως αὐτῶν, τὴν εὔκλειαν καὶ δόξαν τῆς ἁγίας ἡμῶν ἐκκλησίας ἐγκαρδίως ἐπιποθοῦντες. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ βαθὺ ἡμῶν γῆρας καὶ τῶν περιστάσεων τὸ τραχὺ οὐκ ἐπέτρεπον ἡμῖν ἵνα ἐπὶ πλέον τὸ βάρος τοῦτο βαστάσωμεν, ἔγνωμεν ἵνα συγκαλέσωμεν γενικὴν συνέλευσιν τῇ κ' τοῦ

---

212) ***Ἐκκλ. Ἀλ.*** Β' 631.
213) ***Ἐκκλ. Ἀλ. Β'*** 631.
214) ***Κώδ.*** Π. Ἀρχ. ΞΖ' 136. — ***Ἐκκλ. Ἀλ.*** Β' σ. 631.

λήγοντος ἤδη σεπτεμβρίου μηνός, πρὸς ἣν καὶ καθυπεβάλομεν τὴν ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ τούτου θρόνου οἰκειοθελῆ ἡμῶν παραίτησιν, πέμψαντες ταύτην καὶ πρὸς τὴν σεβαστὴν ἡμῶν κυβέρνησιν. Ἔνθεν τοι καὶ ἀποχωροῦντες ἤδη τῶν πατριαρχείων ἵνα τὸ λοιπὸν τοῦ βίου ἡμῶν ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἀπραγμοσύνῃ ἀφοσιώσωμεν, ἔθει ἱερῷ ἀρχαίῳ ἑπόμενοι τὴν παροῦσαν ἐκδιδόαμεν ἔγγραφον οἰκειοθελῆ παραίτησιν, δι' ἧς παραιτούμενοι τοῦ ἁγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου, οὐ μὴν δὲ καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ τῆς πατριαρχικῆς κλήσεως, πρῶτον μὲν θερμὰς εὐχὰς καὶ δεήσεις ἀναπέμπομεν πρὸς τὸν Ὕψιστον ὑπὲρ τῆς Α. Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος καὶ τῶν εὐμενεστάτων αὐτοῦ ὑπουργῶν· εἶτα δὲ ἀπονέμοντες τοῖς ἐν Χριστῷ ἀγαπητοῖς ἡμῶν ἀδελφοῖς ἁγίοις ἀρχιερεῦσι καὶ πᾶσι τοῖς εὐσεβέσιν ὀρθοδόξοις τὴν ἀπὸ καρδίας συγχώρησιν, αὐτὸ τοῦτο καὶ παρ' αὐτῶν ἀμοιβαίως ἐπιζητοῦμεν, εὐχόμενοι τὰ βελτίω καὶ κρείττω τῇ πολυτλήμονι ἡμῶν μητρὶ ἁγίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ.

,αωογ' σεπτεμβρίου λ'

† Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος βεβαιοῖ.

(συνεχίζεται).

ΤΟ ΕΝ ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΩι ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ

Ἀπὸ τῆς 3—18 παρελθόντος Αὐγούστου συνῆλθεν ἐν Ἐδιμβούργῳ τὸ Παγχριστιανικὸν Συνέδριον περὶ «Πίστεως καὶ Διοικήσεως». Ἐν τῷ Συνεδρίῳ τούτῳ παρέστησαν 414 ἀπεσταλμένοι ἀντιπροσωπεύσαντες 124 χριστιανικὰς Κοινότητας ἐκ 43 διαφόρων Χωρῶν. Οἱ ἐν τῷ Συνεδρίῳ παραστάντες Ὀρθόδοξοι ἀντεπροσώπευον τὰ Πατριαρχεῖα ΚΠόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων καὶ τὰς Ἐκκλησίας Κύπρου, Ἑλλάδος. Πολωνίας, Ἀλβανίας καὶ Βουλγαρίας.

Τὰ πρὸς ἐξέτασιν θέματα, ἅτινα ἐκρίθησαν ὡς μᾶλλον πρόσφορα διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς ἑνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ἦσαν τὰ ἑξῆς: α') Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, β') ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, γ') ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἱερωσύνη καὶ μυστήρια καὶ δ') ἡ ἑνότης τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ζωῇ καὶ τῇ θείᾳ λατρείᾳ καὶ «ἡ κοινωνία τῶν ἁγίων».

Αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου ἤρξαντο τῇ 3 Αὐγούστου διὰ πανηγυρικῆς ἀκολουθίας ἐν τῷ Κεθεδρικῷ Ναῷ St. Giles τῆς Πρεσβυτεριανῆς Ἐκκλησίας τῆς Σκωτίας, παρόντων ὅλων τῶν ἀντιπροσώπων, καθ' ἣν τον θεῖον λόγον ἐκήρυξεν ἀπ' ἄμβωνος ὁ σεβ. Ἀρχιεπισκοπος Ὑόρκης Dr Temple, λαβὼν ὡς θέμα τὸ 4, 13 πρὸς Ἐφεσίους. Ὡμίλησε περι τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις, ὡς ἀνέπτυξεν, ἐρείδεται ἐπὶ τῆς ἑνότητος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ μοναδικοῦ αὐτοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον ἐτέλεσεν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ἀκολούθως οἱ ἀντιπρόσωποι ἐξέλεξάν πρόεδρον, εἰς διαδοχὴν τοῦ ἀοιδίμου ἐπισκόπου Brent, τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ὑόρκης, ὡς

καὶ ἀντιπροέδρους. Ἡ συνεδρία κατεκλείσθη διὰ τῆς ἐκφωνήσεως λόγων μεστῶν πλουσίων ἐννοιῶν.

Τετάρτη 4 Αὐγ.—Τὴν πρωΐαν μετὰ κοινὴν προσευχὴν ἐν St. Giles, ἐπαναλαμβανομένην καθ' ἑκάστην, συνῆλθε καὶ αὖθις τὸ Συνέδριον εἰς δημοσίαν συνεδρίαν. Ὁ πρόεδρος δηλοῖ ὅτι τὸ Συνέδριον, ἀντὶ τοῦ συστήματος τῶν μακρῶν εἰσηγητικῶν ἐκθέσεων, θέλει ὑποδιαιρεθῇ εἰς τέσσαρα Τμήματα, ἕκαστον τῶν ὁποίων θέλει διαπραγματευθῇ ἰδιαιτέρως, εἴτε ἐν τῇ ὁλομελείᾳ αὐτοῦ εἴτε καὶ διαχωριζόμενον εἰς ὑποεπιτροπάς, ἓν ἐκ τῶν ὡρισμένων θεμάτων, ἅτινα θέλουσι παραπεμφθῇ εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀφοῦ πρότερον ψηφισθῶσιν ὑπὸ τῆς ὁλομελείας. Μετὰ τὸν λόγον τοῦ προέδρου, τονίσαντος σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ τὸν σκοπὸν τῆς συναντήσεως τῶν μελῶν ἐν τῷ Συνεδρίῳ συνιστάμενον εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν λόγων τῶν διαφορῶν καὶ τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ τρόπου τῆς ἑνώσεως, ἐπηκολούθησεν ἐλευθέρα γενικὴ συζήτησις ἐπὶ τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν θεμάτων καὶ ἐκφώνησις λόγων.

Τετάρτη 4 μ. μ. — Πέμπτη. — Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐσυνεχίσθη ἡ ἐργασία τῶν 4 Τμημάτων. Ἰδιαιτέρα κατεβλήθη φροντὶς ὅπως μετάσχωσι τῶν τμημάτων τούτων ἀντιιπρόσωποι ἐξ ὅλων τῶν ἀντιπροσωπευομένων ἐν τῷ Συνεδρίῳ Ἐκκλησιῶν. Δεδομένου ὅμως ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν ἔλαβε μέρος εἰς πάντα τὰ ὁρισθέντα διὰ τὴν σύνταξιν τῶν ἐντύπων ἐκθέσεων Τμήματα, ἑπόμενον ἦτο ὅτι αἱ ἐκθέσεις αὗται θὰ ἀνταπεκρίνοντο μᾶλλον πρὸς τὸ πνεῦμα τῶν συντακτῶν αὐτῶν ἢ πρὸς τὸ ὀρθόδοξον πνεῦμα καὶ διὰ τόν λόγον τοῦτον κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐκθέσεων τῶν διαφόρων Τμημάτων, ἐγένοντο αὗται ἀντικείμενον εὐρυτάτων καὶ ζωηροτάτων συζητήσεων ἰδίᾳ μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων, τῶν Μονοφυσιτῶν, τῶν Παλαιοκαθολικῶν καὶ τῶν Ἀγγλοκαθολικῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Προτεσταντισμοῦ ἀφ' ἑτέρου. Ἐνῶ δὲ ὀλίγαι ὑπῆρξαν αἱ ἀντιθέσεις μεταξὺ Ὀρθοδόξων καὶ Προτεσταντῶν ἐν τῷ α' θέματι τῷ ***περὶ Χάριτος,*** ἐνετάθησαν αὗται ἐν τῷ β', ἔνθα ὁ λόγος ***περὶ Παραδόσεως*** καὶ τῆς ***σχέσεως τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ,*** καὶ ἔφθασαν εἰς τὸ κατακόρυφον ἐν τῷ γ' ***περὶ ἱεραρχίας καὶ μυστηρίων,*** καθ' ὃν χρόνον τὸ δ' καὶ τελευταῖον ***περὶ πρακτικῶν*** κυρίως πραγματευόμενον ***ζητημάτων*** μόνον ἐν τῷ περὶ ***κοινωνίας τῶν ἁγίων*** κεφαλαίῳ αὐτοῦ προὐκάλεσε ζωηροτέραν συζήτησιν. Κατὰ δὲ τὴν σύνταξιν τῶν ἐκθέσεων οἱ Ὀρθόδοξοι ἔκριναν ὀρθὸν νὰ διατυπώσωσι τὰς ἐπιφυλάξεις αὐτῶν καὶ ἀντιλήψεις εἴτε ἐν αὐτῷ τῷ κειμένῳ εἴτε ἐν ὑποσημειώσεσιν εἰς τὰς συντασσομένας νέας καὶ συντομωτέρας ἐκθέσεις πρὸς ὑποβολὴν εἰς τὴν ψῆφον τῆς ὁλομελείας. Παρὰ τοῦτο ὅμως οἱ συντάκται τῶν ἐκθέσεων ἐκτὸς βεβαίως τῶν σημείων, ἐν οἷς ὑπῆρχεν ὁμολογουμένη συμφωνία μεταξὺ τῶν συζητητῶν, ἐπεζήτουν ἢ δι' ὅρων διαφορουμένων καὶ ἀσαφῶν νὰ συγκαλύψωσι τὴν παρουσιαζομένην ἀσυμφωνίαν ἐν τοῖς ἄλλοις ἢ ν' ἀντιπαρέλθωσιν ὡς δευτερευούσης σημασίας σημεῖα, ἅτινα κατὰ τὴν ὀρθόδοξον ἀντίληψιν ἦσον μεγάλης σπουδαιότητος. Ἔναντι τῶν τάσεων τούτων μετ' ἐπανειλημμένας συσκέψεις οἱ ὀρθόδοξοι ἀπεφάσισαν νὰ μὴ ἀρκεσθῶσιν εἰς τὰς ἐπιφυλάξεις καὶ ὑποσημειώσεις ἐν ταῖς συντασσομέναις ἐκθέσεσιν, ἀλλὰ νὰ προβῶσι καὶ εἰς ἐπίσημον πρὸ τοῦ Συνεδρίου Δήλωσιν,

Κυριακὴ 8. — Τὴν μὲν πρωΐαν ἐτελέσθησαν λειτουργίαι ἐν τοῖς ναοῖς Ἐδιμβούργου, ὧν ἐξεῖχεν ἡ ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τῶν Ἐπισκοπιανῶν τῆς Σκωτίας St. Mory τελεσθεῖσα ὑπὸ τοῦ σεβ. ἀρχιεπ. Ὑόρκης συμπαραστατουμένου καὶ ὑπὸ τριῶν ἐπισκόπων. Τὴν δε ἑσπέραν ἐγένετο δημοσία συνεδρία, ἐν ᾗ τέσσαρες ῥήτορες —

Ἄγγλος Κουάκερος, Γάλλος Καλβινικός, Ἕλλην Ὀρθόδοξος καὶ Ἀμερικανὸς Μεθοδιστής — ἀνέπτυξαν ἕκαστος κατὰ τὰς ἀπόψεις τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ τὸ θέμα ***τί σημαίνει εἰς ἕκαστον αὐτῶν ἡ λατρεία καὶ ἡ ζωὴ τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ*** Ἐκ μέρους τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὡμίλησεν ὁ καθηγητὴς κ. Ἀμ. Ἀλιβιζᾶτος, ἐπεκταθεὶς πλὴν τῆς λατρείας καὶ τῆς ζωῆς τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ εἰς σαφῆ ἔκθεσιν τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως, ἐν ᾗ τόσον θαυμασίως συνδέεται λόγος καὶ παράδοσις.

Τετάρτη 11. — Τὸ Συνέδριον συνῆλθεν εἰς δημοσίαν συνεδρίαν, καθ' ἣν ἀνεγνώσθησαν χαιρετιστήριοι προσρήσεις ἀρχηγῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν, μεταξὺ τούτων δὲ καὶ τοῦ τοποτηρητοῦ τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Γιουγοσλαυΐας ἐκφράζοντος λύπην διὰ τὴν λόγῳ τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Βαρνάβα μὴ ἐπιτευχθεῖσαν ἀντιπροσώπευσιν καὶ τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ Συνεδρίῳ.

Πέμπτη 12. — Οἱ Σύνεδροι ἔτυχον δεξιώσεως ὑπὸ τοῦ Λόρδου Provont καὶ τοῦ Δημ. Συμβουλίου τοῦ Ἐδιμβούργου εἰς τό Zanrinton Castle.

Παρασκευὴ 13. — Ἤρξατο ἡ εἰσήγησις τῶν ἐκθέσεων τῶν τμημάτων, αἵτινες μετὰ παραπομπὴν εἰς τὰ οἰκεῖα τμήματα καὶ γενομένην ὑπ' αὐτῶν τροποποίησαν ἐν πολλοῖς, μέλλουσιν ἵνα ἐν καιρῷ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν μελέτην τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν.

Σάββατον 14. — Συνεζητήθη ἡ δ' ἔκθεσις ***περὶ ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ζωῇ καὶ τῇ θείᾳ λατρείᾳ*** καὶ παρεπέμφθη αὖθις εἰς τὴν Συντακτικὴν ἐπιτροπὴν μετὰ τοῦ παραρτήματος αὐτῆς τοῦ πραγματευομένου περὶ τῆς ***κοινωνίας τῶν ἁγίων.***

Κυριακὴ 15. — Ἡ πρωΐα ἀφιερώθη εἰς λειτουργίας ἐν Ἐδιμβούργῳ. Ἐν τῷ ἐπισκοπικῷ ναῷ St. Trinity, ὅστις εἶχε τεθῇ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ὀρθοδόξων, τὴν θείαν λειτουργίαν ἐτέλεσεν ὁ σεβ. Μ/της Θυατείρων παρισταμένων καὶ πλείστων ἀγγλικανῶν ἀντιπροσώπων καὶ ἄλλων, ἡγουμένου τοῦ προέδρου τοῦ Συνεδρίου Ἀρχιεπισκόπου Ὑόρκης. Τὴν ἑσπέραν αὐθημερὸν ρήτορες διαφόρων ὁμολογιῶν, ἐν τῇ γενομένῃ συνελεύσει ἐν τῇ Μ. Αἰθούσῃ τῶν συνεδριόσεων, ὡμίλησαν σὺν ἄλλοις περὶ τῶν ἀγαθῶν τῆς Ἀγγλικανικῆς ὁμολογίας καὶ περὶ τῆς Σουηδικῆς Ἐκκλησίας ὡς οὔσης συνεχείας τῆς πρὸ τῆς Μεταρρυθμίσεως τοιαύτης.

Δευτέρα 16. — Συντελεσθείσης ἤδη τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν ἐκθέσεων ὑπὸ τῶν συντακτικῶν αὐτῶν ἐπιτροπῶν, αὗται συνηρμολογημέναι εἰς ἓν ὅλον, διῃρημένον κατὰ κεφάλαια, ὑπεβλήθησαν καταλλήλως πρὸς ἔγκρισιν ὑπὸ τῆς ὁλομελείας, διὸ τὰ περαιτέρω. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συνεδριάσεως ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ Μ/του Θυατείρων καὶ ἡ Δήλωσις τῶν ὀρθοδόξων χειροκροτηθεῖσα, ἰδίᾳ ὑπὸ τῶν μελῶν ἐκείνων τοῦ Συνεδρίου, ἅτινα ἔχονται τῆς ἀρχαίας ἀποστολικῆς παραδόσεως.

Τρίτη 17. — Τῆς πρωΐας καταναλωθείσης εἰς τὸν διορισμὸν συνεχοῦς ἐπιτροπῆς πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου τοῦ Συνεδρίου, τὸ ἀπόγευμα μετὰ προηγηθεῖσαν ὑπὸ τριῶν ρητόρων, ἐν οἷς καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Μπρατσιώτης, ἐκφώνησιν ***περὶ τῆς σπουδαιότητος τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας*** λόγων, ἐγένετο συζήτησις ἐπὶ τοῦ διαγγέλματος τοῦ Συνεδρίου τοῦ Ἐδιμβούργου τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον ***Βεβαίωσις ἑνότητος***, οὗτινος ἡ σύνταξις εἶχεν ἀνατεθῇ εἰς εἰδικὴν ἐπιτροπὴν ἐξ 9 μελῶν διαφόρων ὁμολογιῶν.

Τετάρτη 18. — Αἱ εἰς ἓν ὅλον μετασχηματισθεῖσαι ἐκθέσεις τῶν 4 συντακτικῶν Τμημάτων τοῦ Συνεδρίου μετὰ τοῦ παραρτήματος ***περὶ κοινωνίας τῶν ἁγίων*** ἐγένοντο δεκταὶ ὑπὸ τῆς ὁλομελείας, ἐξαιρέσει πλείστων ὀρθοδόξων ἀποσχόντων

ψήφου, καὶ παρεπέμφθησαν εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἐκκλησιῶν. Μετὰ μεσημβρίαν ἐγένετο συνεδρία ἐν ᾗ ὑπὸ τοῦ προέδρου ἐξεφράσθησαν εὐχαριστίαι πρὸς τοὺς συντελέσαντας εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Συνεδρίου καὶ δὴ πρὸς τὴν ὀργανωτὴν αὐτοῦ Canon Hodgrom, καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σκωτίας, ὑπὸ τῶν μελῶν δὲ τοῦ Συνεδρίου πρὸς τὸν πρόεδρον. Μετὰ προηγηθεῖσαν δὲ δήλωσιν τοῦ προέδρου, ὁμοφώνως γενομένην δεκτήν, καὶ καλοῦσαν τοὺς ἐν τοῖς παροῦσι δεινοῖς καιροῖς ζῶντας ἀδελφοὺς εἰς μετάνοιαν, προσευχὴν ἐξιλαστήριον καὶ ἕνωσιν, ἀνεπέμφθη βραχεῖα προσευχὴ καὶ εἶτα ἐκηρύχθη ἡ λῆξις τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου. Ἐν τέλει τὰ μέλη κατηυθύνθησαν εἰς τὸν Καθολικὸν Ναὸν St. Giles καὶ ἐν ἐπισφραγιστηρίῳ ἀκολουθίᾳ ἐν ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς ἀνέπεμψαν εὐχαριστίας πρὸς τὸν Θεόν.

Σημ. — Τὰ ἀνωτέρω χρονογραφικὰ σημεῖα περὶ τῶν πεπραγμένων τοῦ ἐν Ἐδιμβούργῳ Συνεδρίου ἐλήφθησαν ἐκ μακρᾶς ἐκθέσεως τοῦ σεβ. Μ/του Θυατείρων κ. Γερμανοῦ καὶ τοῦ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμ. κ. Μιχαὴλ Κωνσταντινίδου, ἀντιπροσώπων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐν τῷ Συνεδρίῳ.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

Αἱ ἑορταὶ τῶν Χριστουγέννων ἐν τοῖς Πατριαρχείοις.

Μετὰ τῆς προσηκούσης ἐκκλησιαστικῆς παρατάξεως καὶ ἱεροπρεπείας διεξήχθησαν καὶ ἐφέτος ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ αἱ ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις ἱεραὶ ἀκολουθίαι καὶ τελεταί, ἐν συρροῇ εὐλαβοῦς πληρώματος, προεξαρχούσης πάντοτε τῆς Α. Θ. Παναγιότητος τόσον κατὰ τὴν Ἀκολουθίαν τῶν Μεγάλων Ὡρῶν καὶ τοῦ Μεγάλου Ἑσπερινοῦ καὶ τῆς Λειτουργίας τοῦ Μ. Βασιλείου, κατὰ τὴν παραμονήν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν κυρίαν ἡμέραν τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως. Κατὰ τὴν λειτουργίαν τῆς νυκτὸς τῶν Χριστουγέννων συνελειτούργησαν τῇ Α. Θ. Παναγιότητι οἱ σεβ. Μητροπολῖται, Σάρδεων, Ἡλιουπόλεως, Θεοδωρουπόλεως, Χριστουπόλεως καὶ Λαοδικείας Τὴν ἀλλαχοῦ δημοσιευομένην Πατριαρχικὴν ἐπὶ τοῖς Χριστουγέννοις Ἀπόδειξιν ἀνέγνω ἀπὸ τοῦ Ἄμβωνος ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος, τὸ δὲ Σύμβολον τῆς Πίστεως καὶ τὴν Κυριακὴν Προσευχὴν ἀπήγγειλεν ἀπὸ τοῦ στασιδίου αὐτοῦ ὁ Ἄρχων Μ. Διερμηνεὺς κ. Σπυρ. Κωνσταντινίδης.

Αὐθημερὸν ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐδέχθη ἐν τῇ Μεγάλῃ Αἰθούσῃ τῶν Πατριαρχῶν τὰ εὐλαβῆ συγχαρητήρια τῶν σεβ. Συνοδικῶν, τῶν Κληρικῶν καὶ Λαϊκῶν Ὑπαλλήλων τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, τῶν Ἐπισκόπων, τῶν Ὀφφικιάλων, τῶν μελῶν τοῦ Πατριαρχικοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου, τοῦ σεβ. Σχολάρχου μετὰ τοῦ Καθηγητικοῦ Συλλόγου τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, τοῦ ἱεροῦ Κλήρου καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτροπῶν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, πολλῶν ἐγκρίτων ὁμογενῶν τῆς πόλεως, ἀντιπροσωπείας ἀπὸ μέρους τῆς Α. Μακαριότητος τοῦ Πατριάρχου τῶν Ἀρμενίων καὶ ἀντιπροσωπειῶν διαφόρων φιλανθρωπικῶν καὶ ἄλλων Σωματείων.

Ἡ ὑποβολὴ τῶν εὐλαβῶν συγχαρητηρίων τοῦ πληρώματος ἐξηκολούθησε καὶ τὴν ἐπομένην (26 μ.) μετὰ τὴν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ χοροστασίαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, Ἥτις μετὰ μεσημβρίαν, ἐπισκεφθεῖσα κατ᾽ οἶκον, συνεχάρη τοὺς ἐν Φαναρίῳ, Σταμπούλ, Πέραν καὶ Βοσπόρῳ σεβ. Συνοδικοὺς καὶ τὴν μεθεπομένην, ἀνελθοῦσα εἰς τὸν Ἄνω Βόσπορον, τὸν σεβ. Μητροπολίτην Δέρκων. Τὰς συγχαρητηρίους Πατριαρχικὰς Αὐτῆς εὐχὰς πρὸς τοὺς σεβ. Μητροπολίτας Χαλκηδόνος, Πριγκηπονήσων καὶ Φιλαδελφείας διεβίβασεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης διὰ τῶν πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου καὶ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Διὰ τῶν πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου, Μ. Ἀρχιδιακόνου καὶ τῶν λοιπῶν Πατριαρχικῶν Διακόνων διεβιβάσθησαν αἱ εὐχαὶ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εἰς τοὺς αὐτοπροσώπως ὑποβαλόντας τὰ σέβη αὐτῶν Ἐπισκόπους, Ὀφφικιάλους, Νομικοὺς Συμβούλους καὶ ἐγκρίτους ὁμογενεῖς.

Τὴν Α. Θ. Παναγιότητα συνεχάρησαν ἐπὶ τῇ μεγάλῃ ἑορτῇ τηλεγραφικῶς ἢ διὰ γραμμάτων οἱ Μακαριώτατοι Πατριάρχαι καὶ λοιποὶ Μακαριώτατοι Πρόεδροι τῶν Ἁγιωτάτων Ἀδελφῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἡ Ἱεραρχία τοῦ Θρόνου, Ἀρχιερεῖς ἄλλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἡ Ἱερὰ Σύναξις τοῦ Ἁγίου Ὄρους καὶ πολλοὶ κληρικοὶ καὶ ἔγκριτοι ὁμογενεῖς τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἰδιαιτέρως συνε-

χάρησαν τῇ Α. Θ. Παναγιότητι ὁ Α. Χάρις ὁ σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας κ. Κόσμο Λὰγκ καὶ ὁ σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ Παλαιοκαθολικῶν κ. Ἀδόλφος Κιοῦρι.

— Ἐν συρροῇ τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν διεξήχθησαν αἱ μεγάλαι ἑορταὶ τῶν Χριστουγέννων καὶ ἐν ἅπασι τοῖς ἱεροῖς ναοῖς τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς, ἀναγνωσθείσης καὶ ἐν αὐτοῖς τῆς ἑορτίου Πατριαρχικῆς Ἀποδείξεως.

Πατριαρχικαὶ χοροστασίαι.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ κατὰ τὴν Κυριακὴν τῆς 5 τοῦ μηνὸς καὶ τὴν Κυριακὴν πρὸ τῆς Γεννήσεως (19 μ.), εὐλαβεῖ δὲ παρακλήσει τῶν οἰκείων ἐκκλησιαστικῶν Ἐπιτροπῶν μεταβᾶσα ἐχοροστάτησεν ἐν τοῖς ἱεροῖς ναοῖς Ἁγίου Νικολάου Γαλατᾶ κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν τῆς ἑορτῆς τοῦ Ἁγίου Νικολάου (5 μ.) καὶ Τζιβαλίου τὴν Κυριακὴν τῆς 12ης τοῦ μηνός. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς ὡς ἄνω χοροστασίας, καθ' ἃς συνέρρευσαν πλήθη εὐλαβῶν χριστιανῶν, ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐγένετο δεκτὴ καὶ προεπέμφθη μετ' ἐκδηλώσεων βαθυτάτου σεβασμοῦ πρὸς τὸ σεπτὸν πρόσωπον Αὐτῆς. Κατὰ τὴν ἐν Τζιβαλίῳ λειτουργίαν παρῆσαν συμπροσευχόμενοι καὶ οἱ εὐγενέστατοι Γενικοὶ Πρόξενοι Ἑλλάδος κ. Λ. Γάφος καὶ Ρουμανίας κ. Ν. Λουκασίεβιτς.

— Κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν ὡς ἄνω ἐν τοῖς ἐνοριακοῖς ναοῖς χοροστασιῶν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Νικολάου (6 μ.), ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ἐχοροστάτησεν ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος.

Πατριαρχικαὶ συγχαρητήριοι εὐχαί.

— Κατὰ τὴν τελεσθεῖσαν ἐν τῷ ἱερῷ Ναῷ Ἁγίας Τριάδος Σταυροδρομίου ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἑορτῇ τῆς Γιουγοσλαυΐας (1 μ. Δοξολογίαν παρέστη ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ Παναγιότητος ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος μετὰ τοῦ Ἄρχοντος Μ. Διερμηνέως κ. Σπ. Κωνσταντινίδου, διαβιβάσας τῷ εὐγενεστάτῳ Γενικῷ Προξένῳ κ. Ἰ. Βούκοτιτς τὰς Πατριαρχικὰς εὐχάς.

— Ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἑορτῇ τῆς Φιλλανδίας (6 μ.), τὰ Πατριαρχικὰ συγχαρητήρια διεβίβασεν ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος, μεταβὰς ἐπὶ τούτῳ εἰς τὸ ἐν Σιρκετζῇ οἰκεῖον Προξενεῖον.

— Τὸν νεωστὶ διορισθέντα Ὑποδιοικητὴν Φατὶχ εὐγενέστατον κ. Ἐμίν. ἐπεσκέφθη καὶ συνεχάρη ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Τουρκικοῦ Γραφείου τῶν Πατριαρχείων κ. Εὐθ. Μαυρίδου.

Πατριαρχικὸν τρισάγιον.

Τῇ 29ῃ τοῦ μηνός, δευτέρᾳ ἐπετείῳ τοῦ θανάτου τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Φωτίου τοῦ Β', ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἐκδραμοῦσα ἐν συνοδείᾳ τοῦ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσυγκέλλου εἰς τὴν ἱερὰν Πατριαρχικὴν καὶ Σταυροπηγιακὴν Μονὴν τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλῆ, ἐτέλεσεν ἐπὶ τὸν τὸν τάφον τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Τρισάγιον, εὐχηθεῖσα ἅμα καὶ ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν ἐν τῷ Περιβόλῳ τῶν Πατριαρχικῶν Τάφων ἀναπαυομένων λοιπῶν ἀοιδίμων Πατριαρχῶν.

Ὀνομαστήρια.

Τῷ ἑορτάσαντι τὰ ὀνομαστήρια Αὐτοῦ Μακαριωτάτῳ Πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας κ. Νικολάῳ ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνεχάρη τηλεγραφικῶς:

Πατριάρχην **Νικόλαον**,
Ἀλεξάνδρειαν.

Ἐγκαρδίως ἀδελφικῶς προσαγορεύοντες ὀνομαστηρίοις Ὑμετέρας Μακαριότητος εὐχόμεθα ἐνίσχυσιν παρὰ Θεοῦ.

6/12/937. Πατριάρχης **Βενιαμίν**.

Πατριάρχην **Βενιαμίν**,
Φανάριον.

Ἀλεξάνδρεια, 7/12/937.

Εὐχαριστοῦντες ἐγκαρδίως ἀσπαζόμεθα ἀδελφικῶς.

Πατριάρχης **Νικόλαος**.

— Τοῖς ἑορτάσασι σεβ. Μητροπολίταις: Ἰωαννίνων κ. Σπυρίδωνι, Ἄρτης κ. Σπυρίδωνι καὶ Λήμνου κ. Στεφάνῳ ἡ Α. Θ. Παναγιότης συνεχάρη διὰ γραμμάτων.

— Τῷ ἑορτάσαντι εὐγενεστάτῳ Γενικῷ Προξένῳ τῆς Ρουμανίας κ. Νικολάῳ Λουκασίεβιτς διεβίβασε τὰς Πατριαρχικὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς ὁ πανοσιολ. Μ. Πρωτοσύγκελλος ἐπισκεφθεὶς αὐτὸν ἐν τῷ Γενικῷ Προξενείῳ μετὰ τοῦ Ἄρχοντος Μ. Διερμηνέως.

— Διὰ τοῦ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιακόνου κ. Γρηγορίου διεβιβάσθησαν αἱ Πατριαρχικαὶ εὐχαὶ τῷ ἑορτάσαντι (12 μ.) ἐντιμολ. Ἄρχοντι Μ. Διερμηνεῖ κ. Σπυρ. Κωνσταντινίδῃ

Θεῖον κήρυγμα.

Κατὰ τὸ ἐπὶ τούτῳ πρόγραμμα κηρυγμάτων τῆς Νηστείας τῶν Χριστο γέννων, τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξαν:

— Ἐν τῷ πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ ὁ θεοφ. Ἐπίσκοπος Λεύκης κ. Παγκράτιος (5 μ.) καὶ ὁ πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Γρηγόριος (19 μ.).

— Ἐν τοῖς ἐνοριακοῖς ναοῖς ἐκτὸς τῶν ἐν αὐτοῖς ἱερουργησάντων σεβ. Μητροπολιτῶν, τῶν κατ' ἐνορίας Ἀρχιερατικῶς Προϊσταμένων, τῶν θεολόγων ἱερατικῶς προϊσταμένων ἢ καὶ ἐχόντων τὸ δικαίωμα τοῦ κηρύττειν τὸν θεῖον λόγον τοιούτων, ὡς καὶ τῶν τακτικῶν ἱεροκηρύκων, ἐκτάκτως ἐπὶ τούτῳ ὁρισθέντες δι' ἑκάστην Κυριακὴν καὶ οἱ ἀκόλουθοι: οἱ θεοφιλ. Ἐπίσκοποι Χαριουπόλεως κ. Γεννάδιος ἐν Χάσκιοϊ καὶ Ναζιανζοῦ κ. Φιλόθεος ἐν Μ. Ρεύματι, οἱ πανοσιολογιώτατοι: — Μ. Ἀρχιμ. κ. Καλλίνικος ἐν Ἓξ Μαρμάροις, — Τριτεύων κ Μελέτιος ἐν Ἁγίῳ Ἰωάννῃ τῶν Χίων Γαλατᾶ, — Ὑπογραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κ. Πολύευκτος ἐν Βλάγκᾳ, Κοντοσκαλίῳ, Ἁγίῳ Ἰωάννῃ τῶν Χίων Γαλατᾶ καὶ Βαφεοχωρίῳ, — Μ. Ἐκκλησιάρχης κ. Ἰσίδωρος ἐν Τζιβαλίῳ καὶ ἐν Ποτηρᾷ, καὶ οἱ ἱερολογ. Διάκονοι κ. Γεώργιος Ἀναστασιάδης ἐν Ἁγίῳ Νικολάῳ Ὑψωμαθείων καὶ κ. Ἀνδρέας Παντολέοντος ἐν Ἁγίῳ Γεωργίῳ Ἐδιρνέκαπου.

Ἡ ἐνταῦθα Ἀγγλικανικὴ Παροικία.

— Ὁ Πρωθιερεὺς τῆς ἐνταῦθα Ἀγγλικανικῆς Παροικίας αἰδεσιμολ. κ. Αὐγουστῖνος Ὄκλεϋ, προσελθὼν ἵνα ὑποβάλῃ τὰ ἑαυτοῦ σέβη ἐπὶ ταῖς ἁγίαις ἑορταῖς τῇ Α. Θ. Παναγιότητι, ἐκόμισε καὶ προσέφερεν Αὐτῷ εἰς ἐκδήλωσιν τοῦ πρὸς τὸ σεπτὸν πρόσωπον Αὐτῆς βαθυτάτου σεβασμοῦ μικρὰν εἰκόνα, ὡραίας δυτικῆς τέχνης, παριστῶσαν τὴν Θεοτόκον μετὰ τοῦ Θείου Βρέφους.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης καὶ δι' ἰδιαιτέρου Πατριαρχικοῦ πιττακίου ἐξέφρασε τῇ αὐτοῦ αἰδεσιμολογιότητι τὴν πολλὴν Αὐτῆς ἐπὶ τῇ εὐλαβεῖ προσφορᾷ εὐχαριστίαν.

— Κατὰ τὴν ἐν τῷ ἐν Πέραν Ἀγγλικανικῷ Ναῷ τελεσθεῖσαν ἑόρτιον λειτουργίαν τῶν Χριστουγέννων ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη διαβιβάζων τὰς εὐχὰς αὐτῆς πρὸς τὴν εὐσεβῆ Παροικίαν ὁ πανοσιολογ. Μ. Πρωτοσύγκελλος κ. Ἀδαμάντιος μετὰ τοῦ Ἄρχοντος Μ. Διερμηνέως κ. Σπυρ. Κωνσταντινίδου.

Ἐπισκέψεις.

Ἐπεσκέφθησαν τὰ Πατριαρχεῖα καὶ ἐγένοντο δεκτοὶ παρὰ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι:

— Ὁ Ἕλλην ἀντιπρόσωπος ἐν τῇ ἐπιτροπῇ τοῦ σιδηροδρομικοῦ τριγώνου Καραγάτς, κ. Ἐπ. Στασινόπουλος, ἀποχαιρετήσας ἐπὶ τῇ λήξει τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ (1 μ.).

— Ὁ Εὐγενέστατος Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Λ. Γάφος ἐπὶ ἐκζητήσει τῶν εὐλογιῶν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἰδιωτικῆς ἐπὶ βραχὺ μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς Ρουμανίαν (23 μ.).

— Οἱ ἐξ Ἑλλάδος ἀξιότιμοι κύριοι Κ. Κανελλόπουλος, Ἰ. Ζωϊόπουλος, Ἀ. Λέγκερης, καὶ Σ. Γεωργούλης (13 μ.).

Ἀφίξεις.

Ἐπανέκαμψεν περὶ τὰ μέσα τοῦ μηνὸς ἐξ Ἑλλάδος ἔνθα ἐπ' ἀδείᾳ εἶχε μεταβῇ ἰδιωτικῶς ὁ θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Ἐλαίας κ. Ἀγαθάγγελος, Ἀρχιερατικῶς Προϊστάμενος Γαλατᾶ.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Διακοπὴ ἐργασιῶν.

Ἐν τῇ συνοδικῇ συνεδρίᾳ τῆς 23 τοῦ μηνὸς ἡ Α. Θ. Παναγιότης, κηρύττουσα τὴν ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς τοῦ Δωδεκαημέρου διακοπὴν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, ηὐχήθη τὰ εἰκότα τοῖς σεβασμιωτάτοις ἁγίοις Συνοδικοῖς ἐξ ὀνόματος τῶν ὁποίων ἀντηυχήθη καταλλήλως ὁ Α' τῇ τάξει σεβ. Μητροπολίτης Χαλκηδόνος κ. Μάξιμος.

Ἱερὰ Μητρόπολις Κρήτης.

Ἐπὶ τῇ κατὰ τὸν παρόντα μῆνα ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Κρήτης ὁ σεβ. Μητροπολίτης Κρήτης κ. Τιμόθεος καὶ οἱ

θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι διὰ τηλεγραφήματος ἐξητήσαντο τὰς εὐχὰς τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας.

Εἰς ἀπάντησιν διεβιβάσθησαν τηλεγραφικῶς αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ εὐοδώσεως καὶ καρποφορίας τοῦ ἔργου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἱερὰ Μητρόπολις Θυατείρων.

Ὁ σεβ. Μητροπολίτης Θυατείρων, συμπληρώσας τὴν ἀνὰ τὰς Κοινότητας τῆς Κεντρῴας καὶ Δυτικῆς Εὐρώπης τακτικὴν ποιμαντορικὴν περιοδείαν αὐτοῦ, ὑπέβαλε τῇ Ἐκκλησίᾳ διὰ μακρῶν ἐκθέσεων τὰ κατὰ τὴν κατάστασιν ἰδίᾳ τῶν Κοινοτήτων τῆς Κεντρῴας Εὐρώπης, τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθη διὰ πρώτην φορὰν ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑπαγωγῆς καὶ αὐτῶν ὑπὸ τὴν ποιμαντορικὴν αὐτοῦ δικαιοδοσίαν.

Τῇ Α. Σεβασμιότητι διὰ σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ Γράμματος ἐξεφράσθη ἡ ἰδιαιτέρα εὐαρέσκεια τῆς Ἐκκλησίας διά τε τὰς παρασχεθείσας ἐκτενεῖς περὶ τῶν εἰρημένων Κοινοτήτων πληροφορίας καὶ διὰ τὴν προσπάθειαν, ἣν καὶ πάντοτε μέν, ἰδιαιτέρως δὲ κατὰ τὴν περιοδείαν αὐτοῦ ταύτην κατέβαλεν ὑπὲρ τῆς μείζονος ἐπανθήσεως καὶ προόδου αὐτῶν.

Ἱερὰ Μητρόπολις Κώου καὶ Καλύμνου.

Διὰ γράμματος αὐτοῦ ὁ Γενικὸς Ἐπίτροπος τῆς ἱερᾶς Μητροπόλεως Κώου καὶ Καλύμνου πανοσ. ἀρχιμ. κ. Φιλήμων ἐγνώρισε τῇ Ἐκκλησίᾳ τὴν αἰσίως ἀρξαμένην ἐνέγερσιν τοῦ πρό τινων ἐτῶν ἐκ σεισμοῦ ἐρειπωθέντος ἱεροῦ μητροπολιτικοῦ ναοῦ Κώου, ἐπ᾿ ὀνόματι τοῦ ἁγίου Νικολάου. Ὁ ἱερὸς ναὸς ἀνεγείρεται οὐχὶ ἐν τῇ αὐτῇ θέσει ὅπου ὁ τέως καταστραφείς, ἀλλ᾿ ἑκατὸν περίπου μέτρα ἐκτὸς τῆς ἠρειπωμένης πόλεως.

Χειροτονία διακόνου.

Ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου ἡ εἰς διάκονον χειροτονία τοῦ ἐκ τῶν μαθητῶν τῆς Στ´ τάξεως τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης Ἐμμανουὴλ Ἰ. Κωνσταντινίδου. Ἡ χειροτονία τοῦ εἰρημένου, ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ εἰς τὸ κληρικὸν στάδιον ὀνομασθέντος Ἱερωνύμου, ἐγένετο ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῶν Χίων Γαλατᾶ ὑπὸ τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Δέρκων κ. Ἰωακεὶμ τῇ Κυριακῇ τῆς 12ης Δεκεμβρίου τοῦ λήξαντος ἔτους.

Ἱερὰ Θεολογικὴ Σχολή.

Προτάσει τῆς Ἐφορίας τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς ἐν Χάλκῃ Σχολῆς διωρίσθη συνοδικῶς Καθηγητὴς τῆς Φιλολογίας ἐν τῇ Σχολῇ ὁ κ. Ἰωάννης Καραγιάννης, ἀπόφοιτος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

Ὁ Σεβασμιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Τυράννων καὶ πάσης Ἀλβανίας κ. Χριστοφόρος δι᾿ ἐπιστολῆς αὐτοῦ διεβίβασε τῇ Ἐκκλησίᾳ αἴτησιν τοῦ ἐκεῖ διαμένοντος Εὐγενίου, ὑποβάλλοντος τὴν ἐφ᾿ οἷς πατε παρεπίκρανε τὴν Ἐκκλησίαν μετάνοιαν αὐτοῦ, ζητοῦντος συγγνώμην καὶ παρακαλοῦντος ἵνα ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία, ἐν τῇ

ἐγνωσμένῃ αὐτῆς μεγαθυμίᾳ, ἐπιεικῶς κρίνουσα καὶ τὰ κατ' αὐτόν, ἀγαθυνθῇ ὅπως ἄρῃ τὴν καθαίρεσιν αὐτοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν εἰλικρινῆ μετάνοιαν τοῦ εἰρημένου καὶ ἔχουσα ἅμα ὑπ' ὄψει αὐτῆς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Τυράννων καὶ πάσης Ἀλβανίας βεβαιοῦντος καὶ αὐτοῦ τὴν εἰλικρινῆ τοῦ ἐνδιαφερομένου μετάνοιαν καὶ ἐπικαλουμένου δι' αὐτὸν τὴν ἐπιεικῆ γνώμην τῆς Ἐκκλησίας, μετ' ἐπιείκιας ἀπεδέξατο τὴν περὶ συγγνώμης αἴτησιν τοῦ ἐξονομασθέντος, ἦρε τὴν ἐν καιρῷ ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ καθαίρεσιν, ἀναγνωρίσασα ἅμα κατ' ἐπιείκειαν καὶ συγκατάβασιν καὶ τὴν ποτὲ εἰς ἐπίσκοπον γενομένην χειροτονίαν αὐτοῦ.

Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἀνεκοινώθη διὰ γράμματος τῷ Σεβασμιωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Τυράννων καὶ πάσης Ἀλβανίας κ. Χριστοφόρῳ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ — ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«*Ὁ Ὀρθόδοξος Ἱεραπόστολος*».

Ὁ σεβ. Μητροπολίτης Αὐστραλίας κ. Τιμόθεος, ἐν τῇ ἀγαστῇ αὐτοῦ μερίμνῃ ὑπὲρ τῆς ὅσον οἷόν τε καλυτέρας διαπαιδαγωγήσεως τοῦ ἐμπεπιστευμένου αὐτῷ λογικοῦ ποιμνίου, ἐφρόντισε καὶ περὶ τῆς ἐκδόσεως ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ἰδιαιτέρου ἐκκλησιαστικοῦ περιοδικοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «*Ὀρθόδοξος Ἱεραπόστολος*».

Ἡ *Ὀρθοδοξία* μετὰ χαρᾶς ἀναγράφει τὴν ἀρξαμένην ἔκδοσιν τοῦ *Ὀρθοδόξου Ἱεραποστόλου* καὶ εὔχεται ὑπὲρ τῆς πλήρους εὐοδώσεως τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιδιωκομένου ἱεροῦ σκοποῦ.

† *Μητροπολίτου Κίτρους Κωνσταντίνου Κωϊδάκη, Γεωλογία καὶ Ἁγία Γραφή*. Κατερίνη 1936. σελ. 470.— Ἔργον ἀπολογητικοῦ χαρακτῆρος ἄξιον πάσης συστάσεως.

Δάφναι καὶ Μυρσίναι. Ποιήματα Κωνσταντίνου Ν. Καλλινίκου. Ἀλεξάνδρεια 1937. σελ. 170.

Κομψὸν ἔργον τοῦ ἐν Μάντσεστερ σοφοῦ ἱερέως κ. Κ. Καλλινίκου ἀποτελούμενον ἐξ 164 ποιημάτων στιχουργηθέντων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ποικίλων μέτρων τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως, διαιρούμενον εἰς δύο τμήματα. Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τμήματι ἐκ μιᾶς λέξεως ἢ ἰδέας Γραφικῆς ἱδρύει ὁλόκληρον ποιητικὸν οἰκοδόμημα, διηυθισμένον μετὰ θαυμασίων εἰκόνων καὶ ἐννοιῶν ὑψηλῶν πρὸς δόξαν καὶ αἶνον τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς διδασκαλίαν τῶν εὐλαβῶν χριστιανῶν, διεγεῖρον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν τὰ ἱερώτερα εὐσεβείας πίστεως ἀγάπης καὶ συμπαθείας συναισθήματα. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τμήματι στιχουργεῖ διάφορα γεγονότα ἢ δραματικὰ ἐπεισόδια, τὰ ὁποῖα εἴτε ὁ ἴδιος εἶδεν, εἴτε παρ' ἄλλων ἤκουσεν, εἴτε καὶ ἐκ βάθεος θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ἐφαντάσθη, καὶ τοιουτοτρόπως ἀπετέλεσε μίαν λαμπρὰν καὶ ἔξοχον ποιητικὴν ἀνθοδέσμην, τὴν ὁποίαν λίαν προσφυῶς καὶ καλῶς ποιῶν ὠνόμασε «*Δάφνας καὶ Μυρσίνας*»· διότι ὅπως ἐκεῖναι ἐκπέμπουσιν ὀσμὴν εὐωδίας, οὕτω καὶ ταῦτα ἀποπνέουσιν ἄρωμα εὐσεβείας. Ὁ ἀναγινώσκων τὰ ποιητικὰ ταῦτα ἀριστοτεχνήματα ἐπανευρίσκει τὴν τυχὸν ἀπολεσθεῖσαν γαλήνην τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ διάνοια αὐτοῦ φέρονται πρὸς τὸν οὐρανόν, πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ ὁ ποιητὴς εἰς ἕκαστον ποίημα ὁδηγεῖ τὸν ἀναγνώστην.

† ὁ ἐπίσκοπος *Λεύκης Παγκράτιος*.

Ἐν Ταταούλοις ΚΠόλεως, Δ/βριος 1937.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Διάφορα

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά

Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως

Ἱερὰ Σύνοδος

Ἀρχιεπισκοπὴ Κωνσταντινουπόλεως